

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2020–2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Tůmová

**Výukový program PlayWisely jako alternativní metoda pro
podporu vývoje řeči pro děti od 4 měsíců do 7 let**

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Miroslava Kotvová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2020–2023

BACHELOR THESIS

Lucie Tůmová

**The PlayWisely educational program as an alternative
method of supporting speech development of children aged
between 4 months and 7 years**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Miroslava Kotvová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská/diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Miroslavě Kotkové, Ph.D., za odborné vedení a cenné odborné rady. Dále děkuji paní Veronice Filové za spolupráci v rámci pracovní praxe, která vedla k vypracování této bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce s názvem „Výukový program PlayWisely jako alternativní metoda pro podporu vývoje řeči u dětí od 4 měsíců do 7 let“, je zaměřena na představení konkrétní metody, tedy metody PlayWisely, která je díky své propracované metodice možným prostředkem, jak konkrétní řečové schopnosti trénovat, podporovat a rozvíjet již od raného dětství. Bakalářská práce v teoretické části přibližuje vývoj jedince z pohledu ontogeneze řeči. Vymezuje pojmy jako jsou řeč, jazyk, komunikace a jsou zde přiblížena některá témata z oblasti logopedie. Dále práce představuje část metodiky PlayWisely pro děti od 3 do 7 let. Výzkumná část této práce pak prověřuje přínos metody z pohledu rozvoje řeči, komunikačních schopností a dalších dovedností potřebných pro plynulý nástup do školního vzdělávání u konkrétní skupiny dětí ve věku od 3 do 7 let věku, které navštěvují lekce PlayWisely. Bakalářská práce se také snaží potvrdit teze, které jsou nastíněny v teoretické části, a za pomoci výzkumných metod, kterými jsou pozorování a rozhovor, představit aplikaci metody PlayWisely v praxi.

Klíčová slova

Jazyk, komunikace, logopedie, motorika, myšlení, PlayWisely, předškolní příprava, řeč, učení, vývojová psychologie.

Annotation

This bachelor's thesis, entitled "The PlayWisely educational program as an alternative method of supporting speech development of children aged between 4 months and 7 years", is focused on presenting a specific method, i.e. the PlayWisely method. Thanks to its sophisticated methodology, PlayWisely can help practise, support and develop specific speech skills from early childhood. The theoretical part of the thesis presents the development of the individual from the perspective of speech ontogeny. It defines terms such as speech, language, communication, and some topics from the field of speech therapy are introduced. Furthermore, the thesis presents a part of the PlayWisely methodology that is dedicated to the children aged between 3 and 7 years. The research part of this thesis examines the contribution of the method from the perspective of speech development, communication skills and other skills needed for smooth entry into school education within a specific group of children aged between 3 and 7 years who attend PlayWisely lessons. The thesis also tries to confirm the theses outlined in the theoretical part and, with the help of research methods such as observation and interview, present the application of the PlayWisely method in practice.

Keywords

Communication, developmental psychology, language, learning, motor skills, PlayWisely, preschool, speech, speech therapy, thinking.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VÝVOJOVÉ ETAPY DÍTĚTE Z POHLEDU ONTOGENEZE ŘEČI	11
1.1 Specifikace vývojových fází jedince	11
1.1.1 Prenatální období	12
1.1.2 Novorozenecké období.....	12
1.1.3 Kojenecké období.....	14
1.1.4 Batolecí období	15
1.1.5 Předškolní období.....	16
2 VYMEZENÍ POJMŮ ŘEČ, JAZYK, KOMUNIKACE	21
2.1 Řeč	21
2.2 Jazyk	22
2.3 Komunikace	23
3 LOGOPEDIE	24
3.1 Vymezení pojmu logopedie a spolupráce s vědními obory	24
3.2 Narušená komunikační schopnost	25
3.2.1 Klasifikace narušené komunikační schopnosti u dětí v předškolním a mladším školním věku	26
3.3 Diagnostika narušené komunikační schopnosti	28
3.4 Logopedická terapie.....	29
4 METODA PLAYWISELY.....	30
4.1 Lekce PlayWisely pro děti od 3–7 let.....	31
4.1.1 Karetní systém playwisely.....	33
4.1.2 Trénink hrubé motoriky v rámci metody PlayWisely.....	34
4.1.3 Zařazení jemné motoriky v rámci lekce playwisely	36
PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 VYUŽITÍ METODY PLAYWISELY PRO ROZVOJ ŘEČI U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	38
5.1 Vymezení výzkumných cílů a otázek.....	38
5.2 Použité výzkumné metody	39
5.3 Charakteristika výzkumného vzorku	40

5.4	Realizace výzkumného šetření.....	40
5.5	Analýza získaných údajů	51
5.6	Závěry šetření a doporučení.....	57
	ZÁVĚR	61
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	63
	SEZNAM ZKRATEK	66
	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	67
	SEZNAM PŘÍLOH.....	69

ÚVOD

Cílem bakalářské práce je představit metodu PlayWisely (PW) jako preventivní a podporující výukový program pro rozvoj řeči u dětí od 3 do 7 let. Téma bakalářské práce bylo vybráno na základě autorčina několikaletého profesního zájmu o tuto problematiku a využívání metody PlayWisely v rámci její vlastní praxe. Zároveň autorka pracuje na přípravě metodiky PlayWisely pro děti od 3 let do předškolního věku ve spolupráci s autorkou metody Američankou Patty Hannan¹ a zástupkyní PlayWisely pro ČR Veronikou Fílovou².

V současné době se především díky včasné diagnostice setkáváme s poruchami řeči a komunikace. Autorka bakalářské práce tedy pokládá za nezbytné zabývat se prevencí a intenzivní podporou řeči a komunikačních schopností u dětí již od raného věku. V rámci logopedické praxe jsou popsány metody, jak řeč trénovat v momentě, kdy je jedinec přijat do logopedické péče. Právě rozvojem diagnostiky, moderních výukových systémů a pomůcek je v současné době běžné rozvoj řeči cíleně podporovat. Setkáváme se s tréninkem řeči a výslovnosti jako takovým a v rámci korekce poruch řeči a narušené komunikační schopnosti (NKS) existuje množství pomůcek a metodik. Zároveň jsou k dispozici alternativní možnosti komunikace například augmentativní a alternativní komunikace (AAK) a další metody, které podporují možnosti komunikace s okolím. Na začátku celé problematiky je ale ontogeneze řeči. Pokud totiž pochopíme vývojovou posloupnost jedince, můžeme pomoci správně nastartovat řeč i komunikační schopnosti a zároveň pokud je třeba i správně diagnostikovat a zvolit vhodnou terapii nebo léčbu při zjištění NKS u dětí od 3 let. Dle autorčina názoru hraje neméně důležitou roli v problematice vývoje řeči právě správné nastartování řeči a komunikace. Tato práce má za cíl zodpovědět základní otázky, jaký má metoda PlayWisely přínos z pohledu podpory a tréninku u konkrétní skupiny dětí, které jsou v rámci svého vývoje v období předškolním.

¹ Jméno autorky je spojováno s metodou PW u nás i v zahraničí. Autorka na toto téma publikuje.

² Jméno zástupkyně metody PW pro ČR je s metodou PW spojováno.

Je patrné, jak je ve vývoji řeči a následně v metodách podpory vývoje řeči podstatné respektovat psychický i motorický vývoj jedince a pokud jej budeme respektovat, můžeme dosáhnout těch nejlepších výsledků ve správném vývoji řeči a následně dospět k žádoucím řečovým a komunikačním návykům.

V teoretické části jsou za pomoci odborné literatury popsány oblasti vývojové psychologie, potvrzení spojitosti mezi psychomotorickým vývojem, vývojem řeči a myšlením, dále vymezení pojmů jako jsou řeč, komunikace a jazyk. Práce se také věnuje logopedii, přibližuje vývoj řeči a nastiňuje úskalí vývoje komunikačních schopností. V neposlední řadě se dotýká narušené komunikační schopnosti (NKS) a představuje výukovou metodu PlayWisely. Praktická část analyzuje na základě metod výzkumu využití metody PlayWisely v praxi v oblasti podpory vývoje řeči u konkrétní vybrané skupiny dětí ve věku 3–7 let navštěvujících lekce PlayWisely. Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaký přínos má zařazení individuální lekce PlayWisely pro rozvoj řečových schopností u této vybrané skupiny dětí v předškolním věku, tedy ve věku od 3 do 7 let. Práce také sleduje, v jakých dalších dovednostech a kompetencích se děti v určené skupině následně rozvíjejí. Dále je práce zaměřena na možné využití metody PlayWisely v domácím prostředí a zmapování právě probíhajícího rozšiřování metodiky PlayWisely pro děti před nástupem do školy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJOVÉ ETAPY DÍTĚTE Z POHLEDU ONTOGENEZE ŘEČI

Vývojovými etapami dítěte rozumíme časový úsek vývoje jedince od jeho početí po dospělost. Jednotlivé úseky mají ve svém obsahu postupné vývojové milníky, které si dítě postupně osvojuje na základě psychomotorického vývoje. Dá se říci, že se jedná o postupný a posloupný proces, při kterém se dítě stává „hotovým“, přesněji řečeno dospělým jedincem. Správné dosahování jednotlivých cílů vývoje je pro jedince zásadní. V ideálním případě se jedinec vyvíjí dle popsaných standardů a rovnoměrně tak prospívá fyzicky i psychicky. V případě, že jsou vývojové etapy rozloženy nerovnoměrně nebo některá chybí, případně je přeskočena, může se pak jednat o vývojovou anomálii, která se může podepsat na celkovém vývoji jedince. Návazný vývoj jedince zaznamenáváme i z pohledu řeči. Procházka, Orel a kol. ve své publikaci z roku 2021 dále uvádějí, že užití prvních slov se u dítěte objevuje v prvním roce života. Následuje markantní růst slovní zásoby, užívání gramatických pravidel, schopnosti vyjadřování a celkové posílení komunikačních schopností. (Procházka, Orel a kol., 2021)

1.1 SPECIFIKACE VÝVOJOVÝCH FÁZÍ JEDINCE

V rámci vývojové psychologie je třeba zvážit, zda budeme přistupovat k popisu psychického vývoje jednotlivých etap odděleně, tedy popisovat odděleně vývoj v oblastech motorických dovedností, percepčních, kognitivních, řečových a sociálních funkcí, nebo se zaměříme na jednotný popis každého období, stejně jako Langmaier a Krejčířová (2006) ve své publikaci. (Langmaier, Krejčířová, 2006) Níže se tedy pokusíme charakterizovat jednotlivé etapy vývojové psychologie tak, abychom co nejpřesněji pochopili souvislost vývojových fází jedince a vývoje řeči.

1.1.1 PRENATÁLNÍ OBDOBÍ

Prenatální období v ideálním případě trvá 40 týdnů a je počítáno od početí do narození. Toto období je počátkem – tedy základem pro další vývoj jedince po jeho narození. V rámci těhotenství probíhá postupný vývoj plodu. Vyvíjí se jednotlivé orgány, dítě postupně roste a reaguje na prostředí, ve kterém žije. Studie ukazují, že plod je od přibližně druhé třetiny prenatálního vývoje schopen učení. (Langmaier, Krejčířová, 2006) Langmaier a Krejčířová v publikaci Procházky, Orla a kol. uvádějí, že „v prenatálním období je plod již od 22. týdne těhotenství schopen vnímat podněty, reaguje na slabiky lidské řeči, ty ještě ve 27. týdnu těhotenství nerozlišuje. Schopnost jejich rozlišení (např. „bibi“, „baba“) je prokázána až ve 35. týdnu těhotenství.“ (In: Procházka, Orel a kol, 2021, s. 156) Můžeme říci, že se dítě postupně adaptuje na svět venku. Dítě je schopno vnímat zvuky.

Tyto reakce na vnitřní prostředí můžeme definovat jako počátky učení ale také komunikace. Dítě „odpovídá“ na situace a podněty, které se mu dějí. Prokázány jsou reakce plodu na polohu matky hledáním své vlastní pohodlné polohy. Kromě uvedených reakcí na prostředí, ve kterém plod žije, reakcí na tlak, plodovou vodu, postupně zmenšující se prostor apod., můžeme také potvrdit, že je dítě schopno první sociální interakce. Plod je totiž velmi brzy v kontaktu se svou matkou. Jde především o napojení na emocionální rozpoložení matky a vnímání jejího hlasu. (Langmaier, Krejčířová, 2006) Toto zjištění může být považováno za počátky vývoje řeči a komunikace. Dle výše uvedených informací se tedy nelze vymezit v rámci vývoje řeči a komunikace pouze na období od narození, ale je třeba počítat i s tímto neméně podstatným obdobím. Všeobecně se matkám doporučuje na dítě v prenatálním období hovořit nebo mu pouštět hudbu.

1.1.2 NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ

Tímto obdobím rozumíme období těsně po narození, tedy od přestřížení pupečníku do 28. dne života novorozence. Dítě přijde na svět vybaveno nepodmíněnými reflexy, které jsou nezbytné pro jeho přežití a další vývoj. Jsou to reflexy hledací, sací, polykací,

vyměšovací, obranné, orientační, úchopové a polohové. (Langmaier, Krejčířová, 2006)
Co se týče učení, jedná se o krátké, ale o to intenzivnější období.

„Novorozenci rozeznávají širokou paletu zvukových kontrastů používaných v přirozených jazycích a jsou schopni osvojení řeči v jakémkoliv jazykovém prostředí, jsou-li tomuto prostředí vystavováni.“ (Procházka, Orel a kol., 2021, s. 156) Vokalizace a fonace, které spouštějí proprioceptivně motorický okruh, vznikají v prvních šesti týdnech. Začíná se profilovat zrakové a sluchové vnímání, které je kromě jiného podstatné pro následující rozvoj řeči. Dítě zapojuje sluch, zrak a reaguje na podněty okolí, jako jsou zvuky a řeč. Správnost vnímaného zvuku je takto zajišťována tzv. zpětnovazebně. (Procházka, Orel a kol, 2021)

V minulosti se odborníci přikláněli k názoru, že smysly novorozенého dítěte nejsou příliš vyvinuté a dítě reaguje především na základě zmíněných nepodmíněných reflexů. Víme, že novorozené dítě vidí, i když jen na krátkou vzdálenost, a jeho pozornost přitahují především kontrastní pohyblivé předměty. Dítě je částečně schopno předmět sledovat očima a velmi často následuje předmět pohybem hlavy. (Langmaier, Krejčířová, 2006) *„Průkopníkem ve studiu zrakového vnímání malých dětí byl R. Fantz, který jako první začal systematicky zkoumat zrakové preference novorozeného dítěte. V jeho pokusech je dítěti předkládána vždy dvojice podnětů, výzkumník sleduje zornice dítěte a přesně zaznamenává, kterému z předložených podnětů věnuje dítě pozornost po delší dobu.“* (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 33) V rámci studií bylo zjištěno, že děti velmi dobře reagují na základní tvary a barvy, preferují ostré kontrasty, složitější vzorce, křivky, lomené linie a třídímenzionální podněty. Nejvíce je ale přitahuje lidský obličej a vše, co ho připomíná. (Fantz in Langmaier, Krejčířová, 2006) Právě zde nás může zaujmout propojení s metodikou PlayWisely, která bude představena později v této práci. V rámci metody PlayWisely se pracuje s originálně připravenými výukovými kartami, na kterých jsou zobrazeny motivy, které korespondují s výsledky uvedeného zkoumání R. Fantze.

Podstatná u novorozence je schopnost učit se, a to velmi intenzivně, je to naprosto přirozená součást novorozeneckého období, která pokračuje a následně se prolíná všemi vývojovými obdobími. *„Zralý novorozenec je schopen se učit – hledá souvislosti v podnětném okolí a získává z nich zkušenosti. Dokonce aktivně vyhledává „problémy“ v okolí a pátrá po jejich správném řešení. Je tedy už při narození vybaven schopností*

jednoduchých myšlenkových pochodů a jeho chování je mnohem aktivnější a autonomnější, než se dříve vůbec pokládalo za možné.“ (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 36)

V rámci řeči a komunikace novorozenců je více než nutné zmínit jejich tzv. období křiku. Pro novorozence a další raná vývojová období dítěte je křik velmi důležitým komunikačním prostředkem. Analýzou zvukového spektra bylo dokázáno, že je patrná diference mezi různými křiky novorozence, příkladem může být rozdíl ve křiku těsně po porodu a křikem provázejícím bolest. (Langmaier, Krejčířová, 2006)

Dále je třeba zmínit predispozici novorozence k sociálnímu kontaktu, který je součástí komunikace. Dítě je schopno napodobovat pohyby v rámci mimiky a vokalizace. Zkouší zavírat a otevírat oči, pohybuje ústy nebo začíná napodobovat zvuky. Vrozené jsou pro novorozence mimické projevy emocí. Všechny tyto nápodoby nejsou jen reflexní, jde již o prvotní nápodobu. Novorozenec ale má určitá omezení, jako je především potřeba spánku, který je značnou náplní života novorozence, a tak je nutná podpora ze strany dospělého, který v ideálním případě připravuje podnětné a láskyplné prostředí pro rozvoj komunikace. (Langmaier, Krejčířová, 2006) Toto vše je jasným signálem, že dítě je vybaveno a přirozeně motivováno komunikovat se svým okolím.

1.1.3 KOJENECKÉ OBDOBÍ

Kojenecké období je časově specifikováno na dobu od 29. dne do 1 roku života dítěte. V tomto období, konkrétně od 4 měsíců věku dítěte, je již možné navštěvovat lekce PlayWisely. U kojence se výše uvedené dispozice rozvíjí tak, že dítě začne mnohem lépe a aktivně ovládat své tělo, dochází k intenzivnímu rozvoji motoriky jak hrubé, tak i jemné. Dítě se otáčí, plazí se, začíná lézt. Má snahu se dotýkat předmětů a uchopovat je. A co je pro nás v tuto chvíli důležité zmínit, je to, že dítě je pomalu připraveno zahájit řečovou komunikaci. (Langmaier, Krejčířová, 2006) Dítě mezi druhým a šestým měsícem prochází obdobím broukání. *„Samotné broukání není samo o sobě kauzálně spjata s dalším používáním jazyka a jeho iniciace není závislá na sluchové zpětné vazbě.“* (Procházka, Orel a kol., 2021, s. 156)

Autoři Procházka, Orel a kol. (2021) ve své knize uvádějí zajímavou skutečnost. Broukání dětí s výraznou ztrátou sluchu postupně mizí a zcela ustává v období jednoho roku.

V kojeneckém období je markantní snaha dítěte napodobovat zvuky lidí v okolí a reagovat na komunikaci. (Procházka, Orel a kol., 2021)

Pokud zmíníme vývoj řeči v souvislosti s vývojem mozku, je třeba připomenout tzv. korové procesy, kterými jsou generalizace a abstrakce. Pro jejich správnou podporu je nezbytně nutné opakovat slova v rozmanitých situacích. To zajistí propojení slov a symbolů s předměty nebo činnostmi. Okolo jednoho roku věku dítě začíná aktivně ukazovat na předměty a vyžaduje jejich pojmenování nebo se o pojmenování nebo jejich zopakování snaží. (Procházka, Orel a kol., 2021) I zde je třeba poukázat na možné využití metody PlayWisely, kde je propojen zvuk s obrazem, děti jsou aktivně vybízeny k ukazování obrázků a opakování slov nebo zvuků. Dále jsou v rámci lekcí PlayWisely podporovány tzv. senzoričné zkušenosti, které dítě získává během rané pohybové ontogeneze.

Piaget uvádí, že především v prvním roce života je pro dítě zásadní tzv. fyzikální manipulace s rozmanitými předměty, která dítěti pomáhá mapovat a intenzivně vnímat okolní svět. Prostřednictvím této aktivity se učí rozeznávat jejich vlastnosti a manipulovat s nimi. (In: Plháková, 2003)

1.1.4 BATOLECÍ OBDOBÍ

Období mezi druhým rokem až do konce třetího roku je odvozeno právě od charakteristického pohybování se v tomto věku, tedy „batolení“. (Machová, 2016) Batole je co do celkového rozvoje velmi progresivní, a to především v oblastech hrubé a jemné motoriky a řeči. Jak uvádí Langmaier, Krejčířová (2006) jsou v tomto období na první pohled patrné velké změny v těchto oblastech, a to především ve snaze o samostatnou chůzi. Dítě zjišťuje, že je pro něj chůze výhodnějším způsobem lokomoce po prostoru než lezení. Autoři dále uvádějí, že se zdokonalují pohyby prstů. Zlepšuje se úchop, děti zdokonalují manipulaci s předměty. (Langmaier, Krejčířová, 2006)

Naopak dochází k pomalejšímu nárůstu hmotnosti. Dítě má velkou potřebu pohybu a uspokojuje ho objevování okolního světa. V případě, že dítě do 20 měsíců není chodící, jde již o patologii, a to je třeba řešit s odborníky. (Machová, 2006)

Pokud se zaměříme na řeč v tomto období, musíme zmínit slovní zásobu. Dle Procházky, Orla a kol. (2021) je okolo jednoho roku slovní zásoba 10–12 slov a přibližně 60–80 slov v šestnácti měsících. V tomto období je možné pozorovat opožděný vývoj řeči, můžeme si všimnout určitých odchylek, které jsou ovšem také závislé na fyziologickém vývoji dítěte. (Procházka, Orel a kol., 2021) Autoři uvádějí, že „*variabilita bohatosti slovníku je značná, k vyslovení na podezření na opožděný vývoj řeči je potřeba opakované pozorování a klinický kontakt s dítětem a podpora heteroanamnestických údajů. Variabilita zahrnuje užití prvních slov až k hranici 30 měsíců a prvních jednoduchých vět a frází až do 44 měsíců*“. (Procházka, Orel a kol., 2021, s. 156) Batolecí věk je spojen s tzv. slovníkovým spurtem. Jedná se o změnu kvantity i kvality slovníku dítěte. V tomto období můžeme zaznamenat 50–100 používaných slov, dochází k jejich propojování a kombinování. Zde autoři Procházka, Orel a kol. (2021) také uvádějí rozdíl mezi dívkami a chlapci. Tvrdí, že dívky jsou zdatnější v receptivní i expresivní řečové složce a že první jednoduché věty se u nich objevují po druhém roce a u chlapců až později. (Procházka, Orel a kol., 2021) Metoda PlayWisely i v tomto období nabízí ucelený rozvoj dítěte a trénink nejen jeho řečových schopností, pomocí výukových karet, ale metodika je intenzivně zaměřena i na trénink hrubé a jemné motoriky dítěte.

1.1.5 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ

V publikaci od Langmaiera a Krejčířové (2006) se dozvídáme, že předškolním věkem je v některých případech označováno celé období od narození do nástupu do školy, dokonce někdy včetně vývoje prenatálního. Dle autorů to má svůj praktický význam co do plánování a výchovných opatření pro děti před jejich povinnou školní docházkou. Nicméně toto tvrzení sami autoři nakonec vyvracejí, protože takový věkový rozptyl není zcela ideálním měřítkem dovedností ani vývoje dítěte. Potřeby jsou v tak široké věkové skupině naprosto rozdílné a nutí tak k nesprávnému srovnávání a ignorování rozdílů mezi jednotlivými vývojovými obdobími. (Langmaier, Krejčířová, 2006)

Předškolní období vymezíme tedy věkově od začátku 4 let do 6 let, v případě odkladu školní docházky až do 7 let. Tělesný vývoj dítěte v tomto věkovém období již velmi pokročil. Dítě se samostatně pohybuje, manipuluje s věcmi, je mnohem samostatnější a mnohem lépe komunikuje. Ovšem duševní vývoj je na nižší úrovni, a to z důvodu, že dítě ještě nemá tolik zkušeností. Hra je v tomto období pro dítě to hlavní a přicházejí již hry s pravidly. Takové činnosti jsou důležité kvůli rozvoji myšlení, řeči, představivosti, trpělivosti a soustředění i práci s emocemi. (Machová, 2016)

V rámci řeči dochází v období od tří let k velkému pokroku. Výslovnost není ještě dokonalá, dochází k nahrazování hlásek jinými a také se vyskytuje špatná výslovnost hlásek. Mezníkem je pak určitě čtvrtý a pátý rok, kdy dětská patlavost v ideálním případě vymizí a dítě nastupuje do školy se správnou výslovností, dostatečnou slovní zásobou a potřebným uměním používání řeči. Případné odchylky zůstávají v oblastech, které se v prvním roce školní docházky upraví samy nebo s pomocí logopedické péče. (Langmaier, Krejčířová, 2006)

PlayWisely je využíváno i v tomto období, které se vyznačuje velkým progresem nejen v oblasti řečových dovedností. Jde o období, které můžeme charakterizovat jako velký krok směrem k dospělosti. Většina dětí nastupuje do mateřské školy (MŠ) a prochází určitou adaptací na větší skupinu, než je jen rodina. Děti se dostávají do situací, které vyžadují určitou samostatnost i umění komunikace. Období mezi třetím až šestým rokem, případně sedmým rokem v případě odkladu školní docházky, je zásadním obdobím, protože dítě vstupuje do určitého vzdělávacího procesu, který je součástí společenského požadavku. Jedná se o období, kdy se dítě posouvá současně v několika oblastech. Tyto oblasti souvisí s fyzickou, emocionální, rozumovou a společenskou oblastí vývoje jedince. (Matějček, 2005)

Předškolní věk můžeme také zmapovat sledováním několika dovedností, které v tomto období děti mají, nebo lépe řečeno, intenzivně zdokonalují. Jsou jimi zrakové a sluchové vnímání, myšlení a učení.

Z pohledu **zrakového vnímání** pozorujeme, že dítě již nezajímá pouze celek, ale chce rozlišit části, složení a funkčnost předmětů. Faktem zůstává, že zájem o rozkládání předchází zájmu o skládání. Děti v rámci tohoto vývojového úkolu trénují procesy

analýzy celku v části a syntézu částí v celek, které jsou stěžejní pro učení čtení. Pro rozvoj vnímání jsou pro děti ideální pomůckou např. stavebnice. Analýza a syntéza, tedy rozkládání a skládání nějakého celku je patrné a je třeba jej podporovat i v rámci **sluchového vnímání**. Tento proces je velmi důležitý pro následný rozklad slov na slabiky a hlásky. Dovednost pak dítěti umožňuje správně číst a také psát podle diktátu. V 6. roce věku už by dítě mělo být schopno takto vnímat slova a slyšet rozdíl ve slovech v rámci hlásek nebo vyjmenovat hlásky v kratších slovech. (Matějček, 2005) **Myšlení** je u dětí předškolního věku charakterizováno jako fantazijní. Děti nehledají logiku ve věcech a situacích, které okolo sebe nachází. Můžeme říci, že mají svou vlastní logiku. Jejich přemýšlení o okolním světě je zkreslené, ale postupně tento fantazijní svět ustupuje a jejich vnímání okolí získává konkrétní souvislosti. Schopnost myslet znamená vlastnit kognitivní schopnosti, kterými jsou podle Thorové především učení, paměť, schopnost zpracování informací, abstraktní a také symbolické myšlení, v neposlední řadě organizace, vyhodnocení a zpracování informací. Pokud jsou pak tyto funkce narušeny, může dojít k omezení v rámci samostatného života jedince. Abilita zpracování informací se u člověka vyvíjí postupně. Dnes už je známo, že jde o celoživotní proces, který má nejsilnější tendenci ke změnám a vývoji právě v dětství. Na vývoji kognitivních funkcí se pak podílí biologické faktory a prostředí, ve kterém se jedinec nachází, a prostřednictvím nich dochází k učení. **Učení** je také základní charakteristikou tohoto období. Dítě chce zapadnout, chce, aby vše bylo, jak má být, aby byla dodržována pravidla, jde o konformitu – potřebu přizpůsobit se. (Thorová, 2015)

S koncem tohoto období přichází posouzení určitých schopností dítěte, které jsou nezbytné pro plynulý nástup do základního vzdělávání. Nejčastějšími důvody, proč je dítěti doporučován odklad školní docházky, jsou nedostatky v somatické i psychické zralosti, dále vady řeči a výslovnosti nebo dysfunkce mozku způsobené perinatálně. Při hodnocení školní zralosti je nutné zohlednit individualitu dítěte a je nutná spolupráce odborníků. (Zahálková, 2000)

Dle statistických údajů, které zveřejnil Český statistický úřad (ČSÚ) pro školní rok 2021/2022 byla zjištěna vzrůstající tendence odkladů školní docházky, a to především v předešlých třech letech. S největší pravděpodobností má na této situaci zásadní podíl pandemie covidu, která zapříčinila, že děti kvůli omezení nebo uzavření MŠ a větší

nemocnosti méně MŠ navštěvovaly. Docházelo tak k tomu, že mohla být příprava na přestup do ZŠ nedostatečná, a tak se rodiče častěji rozhodli pro odklad školní docházky. (ČSÚ, 2022) Tato zkušenost tedy naznačuje, že je třeba hledat další cesty, které děti podpoří a pomohou jim připravit se na nástup do školy, a to především v situacích, které nedovolují prezenční formu přípravy. Dle Kerna (2006) je vstup do školy pro dítě zásadní. Je třeba, aby dítě zvládlo odolávat pracovnímu tlaku, bylo schopno spolupracovat a soustředit se. Dále je dle tohoto autora cestou k úspěšnému vstupu do školy realistické vnímání světa, verbální schopnosti závislé na věku, schopnost o něco usilovat, sebekontrolovat se a také vydržet. Ochota být ve skupině a být přiměřeně nezávislý na rodičích. To je výčet předpokládaných schopností důležitých pro vstup do základního vzdělání z pohledu psychologie. (Kern, 2006)

Metoda PlayWisely byla v průběhu pandemie nabízena formou online lekcí, při kterých se s dětmi pracovalo obdobně jako na běžných lekcích. Online lekce obsahovaly práci s výukovými kartami a děti dále pracovaly dle úkolů zadaných lektorem. Zásadní byla v rámci online lekcí komunikace a spolupráce s rodiči. Online lekce PlayWisely tedy fungovaly především jako podpora při distanční předškolní přípravě, kdy rodičům mnohdy chyběla určitá podpora a pomoc v rámci předškolní přípravy. Rodiče se ocitli v roli učitelů a bylo pro ně velmi náročné na sebe převzít zodpovědnost dobře připravit své dítě na školu. Pro rodiče byla tato zkušenost mnohdy velmi stresující. Lekce probíhaly online i s více dětmi, docházelo tak k určitému, byť velmi omezenému, sociálnímu kontaktu. Pro podporu rozvoje řeči ale byla tato forma zajímavou zkušeností, kterou vítaly především děti vyvíjející se v normě. Dle informací centra PlayWisely v Praze, vycházejících ze zkušeností lektorů tohoto centra, byla ale tato forma náročnější pro děti s některými vadami, jako jsou například autismus nebo vývojová dysfázie. (PlayWisely, 2022)

Předškolní příprava je v tomto období naprosto zásadní pro plynulý přechod do základní školy. Role MŠ je právě v předškolní přípravě podstatná a v rámci školního vzdělávacího plánu (ŠVP) je zakotvena konkrétní didaktika pro předškolní přípravu. Od roku 2015 je zařazena metodika PlayWisely do programu MŠ v Praze 4, kde funguje jako doplňkový program zaměřený na celou skupinu dětí. Podle Vizinové (2022), která zpracovala bakalářskou práci na toto téma, není zařazení metody do skupinového

vyučování v denním programu MŠ příliš náročné. Není zde ale kladen důraz na individualitu a intenzivní přípravu dítěte jako právě při individuálních lekcích. (Vizinová, 2022)

MŠ a jeslích PlayWisely v Praze 4 si kladou za cíl zařadit PlayWisely intenzivněji, a hlavně individuálněji pro děti, které čeká nástup do školy, a zároveň i pro děti s odlišným mateřským jazykem (OMJ), tak aby děti splnily cíl předškolní přípravy v této MŠ, kterým je mimo jiné také připravit děti na plynulý přesun do školního vzdělávání. (SSP4, 2023)

2 VYMEZENÍ POJMŮ ŘEČ, JAZYK, KOMUNIKACE

2.1 ŘEČ

Jak uvádí Klenková ve své publikaci, tak „*řeč je specificky lidskou schopností. Jedná se vědomé užívání jazyka jako složitěho systému znaků a symbolů ve všech jeho formách. Slouží člověku ke sdělování pocitů, přání, myšlenek*“ (Klenková, 2006, s. 27) Jak bylo zmíněno výše ve specifikaci vývojových období, není tato schopnost vrozená. Člověku jsou ale dány určité dispozice, které jsou ve vývoji řeči nápomocny. Řeč úzce souvisí s funkcí mozku, která má za svou vnitřní řeč. Řeč nemůžeme chápat pouze jako práci mluvidel, jejíž výsledek vnímáme jako vnější řeč. Řeč je spojena s kognitivními procesy a s myšlením. (Klenková, 2006) Zde je opět možný odkaz na metodiku PlayWisely, která je sestavena tak, aby rozvoj kognitivních procesů a myšlení intenzivně podporovala. Dle Procházky, Orla a kol. (2021) se řeč vyvíjí celoživotně, a to především v rámci neurodegenerativních změn. Pojem řeč můžeme popsat i následujícím způsobem, dalo by se říci více logopedickým způsobem: „*Řeč je fyzikální realizací jazyka reprezentující užití signálů vznikajících lidskou respirací, fonací, artikulací a resonancí.*“ (Neubauer a kol., 2018, s. 36)

Zajímavý pohled na problematiku vývoje řeči má dokumentární pořad režisérky Annabel Gillings „Miminka“ z roku 2020 a jeho 4. epizoda 1. série, která je nazvána První slůvka. Odborníci zde objevují, jak děti, které ještě řeč nevyužívají, vnímají, vstřebávají a zkoumají zvuk, rytmizaci i tok řeči. V pořadu bylo uvedeno mnoho zajímavých skutečností. Děti se učí jazyk a řeč dlouho před tím, než začnou aktivně mluvit. Je s podivem, jak děti dokáží komunikovat a rozumět řeči již od narození. Pro dospělé lidi je to běžné a řeč vnímáme jako naši každodenní přirozenost. Dítě slyší zvuky i melodii řeči, vidí, jak řeč vychází z úst lidí v jeho okolí, ale k tomu, aby dítě zmapovalo, zaznamenalo, pochopilo a použilo slovo, je ještě dlouhá cesta. Na začátku je tedy zvuk. Můžeme říci, že děti v těchto zvucích hledají vzorce a spojitosti, které jsou typické pro slova, slovní spojení a věty. (Gillings, 2020)

Řeč je organizována ve čtyřech řečových rovinách. Jsou sem zařazeny tyto oblasti: fonetika a fonologie, morfologie, syntax, lexikologie, sémantika a pragmatika.

Ve **foneticko – fonologické rovině** řeči je řešena zvuková část řeči, jak se tvoří hlásky a jak řeč zní. **Morfologická** neboli tvaroslovná **rovina** se zabývá tvaroslovím, především pravidly při práci s tzv. morfémy, což je v rámci slov – předpona, kořen slova, přípona. Morfologická pravidla zajišťují ohýbání slov, určují pád, rod a čas. **Syntaktická rovina** má v kompetenci stavbu slov do vět a souvětí. Správná stavba věty pomáhá posluchači pochopit sdělované informace, dále také určit předmět a podmět ve větě. **Lexikální rovina** pak má na starosti slovní zásobu včetně ustálených slovních spojení. Význam sdělení řídí **sémantická rovina** řeči, tato rovina dokáže v posluchačích vyvolat emoce, nutí je přemýšlet a dává sdělení význam. **Pragmatickou rovinu** neboli rovinu sociální komunikace, můžeme také charakterizovat jako formu sdělení. Tato forma pomáhá použití a porozumění v rámci konverzace. (Slowík, 2016)

2.2 JAZYK

Prostředkem jazyka je řeč. Podle Klenkové můžeme jazyk charakterizovat následovně: „*Jazyk je soustava zvukových a druhotných dorozumivacích prostředků znakové povahy, schopná vyjádřit veškeré vědění a představy člověka o jeho světě a jeho vlastní vnitřní prožitky.*“ (Klenková, 2006, s. 27)

Autorky Klenková a Bytešníková ve svých publikacích uvádějí poměrně shodnou definici pro jazyk: „*Jestliže řeč je výkonem individuálním, pak jazyk je jevem a procesem společenským.*“ (Klenková, 2006, s.27) „*Jazyk je společenský jev, který je pokládán za specifickou schopnost dané skupiny lidí sdělovat prostřednictvím zvukového, písemného či jiného kódu smyšlené informace.*“ (Bytešníková, 2017, s. 9)

Dítě rozumí slyšeným slovům mnohem dříve, než samotná slova aktivně používá, obzvláště jednoduchým dětským slovům, jako „pápá“, „ťapi, ťapi“, „hají“ apod. (Skalová, Kunová, Šarounová, 2021)

2.3 KOMUNIKACE

Komunikace je nám vlastní od narození až do konce života. V návaznosti na kapitulu této práce zaměřené na vývoj jedince z pohledu ontogeneze řeči, která hovoří o tom, že počátky komunikace jsou mapovány již v prenatálním období, můžeme konstatovat, že komunikace funguje mezi matkou a dítětem právě již v prenatálním období. Komunikační dovednosti, které komunikaci tvoří, nám pomáhají navazovat sociální vztahy, pomáhají nám vyjadřovat emoce, názory i postoje. Komunikace je prostředkem k vnímání okolního světa a předávání si informací, což úzce souvisí s edukací. Komunikace není jen to, co hovoříme, za komunikací se skrývají další projevy, které při komunikaci využíváme a které nám pomáhají sdělené informace upřesnit. Těmito prostředky jsou oční kontakt, mimika, gestikulace nebo postoj celého těla. Tyto prostředky nám zajišťují upřesnění smyslu informace, kterou sdělujeme. Pokud pozorujeme dítě kolem jednoho roku věku, je gestikulace naprosto přirozenou součástí jeho komunikace. Dítě hovoří tzv. celým tělem. V tomto období je možné a ideální zapojit tzv. znakovou komunikaci. Komunikace je přirozená pro každého člověka, každý z nás je ale vybaven jinak pro správný proces komunikace. Podpora komunikace u dětí je pro nás tedy zásadní, je třeba na děti působit již od raného věku a podporovat jejich interakci s námi již od narození. Bezpečné, láskyplné prostředí a kvalitní, intenzivní interakce s novorozencem je zdrojem jeho zdravého vývoje. (Skalová, Kunová, Šarounová, 2021)

Do komunikace pak zařazujeme různé alternativy komunikace jako např. AAK a další metody, které jsou důležité v situacích, kdy není možné využívat komunikaci verbální. Tyto metody jsou neopomenutelnou šancí pro ty, kteří nejsou schopni kvalitně komunikovat mluvenou řečí. (Šarounová a kol., 2014)

3 LOGOPEDIE

3.1 VYMEZENÍ POJMU LOGOPEDIE A SPOLUPRÁCE S VĚDNÍMI OBORY

Logopedie je jako samostatný vědní obor součástí speciální pedagogiky. Pod slovem logopedie nalezneme základy řeckých slov logos, které znamená *slovo* a paidea, které překládáme jako *výchovu*. Celkově je logopedie poměrně mladým vědním oborem, který se stále rozvíjí. Dle odborníků má logopedie i mnoho definic. (Klenková, 2006) Neubauer ve své publikaci z roku 2018 uvádí, že logopedie je hraničním vědním oborem zabývajícím se oblastí mezilidské komunikace a poruch komunikačního procesu. (Neubauer, 2018)

Tento vědní obor se zaměřuje na podporu nejen v oblasti mluvy, vad, poruch a narušení řeči samotné, ale také na smysluplné vyjádření vlastních myšlenek. To je odvozeno právě od původního slova logos - slovo, které je v počátečním smyslu slova právě nositelem myšlenky. (Slowík, 2016) Z uvedeného vyplývá, že logopedie jako medicínský obor není zaměřena pouze na dětské klienty, ale zasahuje i do problematiky řeči, komunikace a vyjadřování klientů napříč všemi věkovými skupinami.

Logopedie jako taková nemůže být chápána jako samostatná vědní disciplína bez možného propojení s jinými vědními obory. Spolupracuje s lékařskými obory jako jsou pediatrie, foniatrie, otorinolaryngologie, stomatologie, plastická chirurgie, ortodoncie, neurologie nebo psychiatrie. Dále pak s obory psychologie jako je například vývojová psychologie nebo patopsychologie. Ve výčtu nesmíme vynechat ani lingvistické obory, kterými jsou fonetika a fonologie. Dále se připojují obory z oblasti výpočetní techniky, neurolingvistiky, psycholingvistiky, genetiky, informatiky, kybernetiky, ale také právních věd. (Klenková, 2006)

Zajímavý vhled do této problematiky nabízí Neubauer, který rozděluje obory na pět oblastí, které se vzájemně prolínají právě s oborem logopedie, ale i navzájem. Jsou jimi: **Jazykověda**, kam řadíme např. fonetiku, fonologii, psycholingvistiku, neurolingvistiku a sociolingvistiku. Dále pak **Medicína**, kde najdeme foniatrii, neurologii, otorinolaryngologii, rehabilitační medicínu, psychiatrii. **Pedagogika**, kam je zahrnuta inkluzivní pedagogika, speciální pedagogika, léčebná pedagogika, předškolní

a elementární pedagogika. **Psychologie**, kam patří klinická psychologie, klinická neuropsychologie, psychoterapie a v neposlední řadě oblast **Vědy a komunikace**, kam patří informatika, kybernetika, kognitivní vědy, mediální komunikace. (Neubauer, 2018)

3.2 NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST

Podle Lechty (2005) je komunikační schopnost narušena v případě, že je narušena některá jazyková rovina nebo kombinace jazykových rovin a je tak negativně ovlivněn komunikační záměr. (Lechta, 2005) Z této informace plyne, že se NKS nedotýká pouze toho, co říkáme, co z nás vychází mluvenou řečí, ale jsou zde obsaženy i další složky, které zahrnujeme do pojmu komunikace, jako jsou grafická forma řeči, neverbální složka řeči a Slowík (2016) uvádí i netradiční komunikační kanály. (Slowík, 2016) Běžně je v rámci poruch vývoje řeči zasažena řeč v počátcích svého vývoje a souvisí s vyžíváním centrální nervové soustavy (CNS) a procesem ontogeneze jazyka, percepce, kognitivních a motorických funkcí. NKS je vnímána jako anomálie ve vývoji dítěte, kdy dítě pravděpodobně nerozumí mluvené řeči nebo není schopno se vyjadřovat slovní formou řeči. Měřítkem jsou pak děti stejného chronologického věku. (Bytešníková, 2014) Ideálním předpokladem pro správný rozvoj řeči a následné využívání mluvené řeči je správné zapojení sluchu, tedy sluchového vnímání, funkčnost mozkových řečových center a mozkových drah, dostatečná inteligence a z fyziologického hlediska dobrá funkčnost mluvidel. (Slowík, 2016)

Pokud se zastavíme u fyziologické stránky, musíme zmínit, co je shrnuto pod pojmem mluvidla a které jejich části hrají důležitou roli v užívání řeči. Jsou to: respirační orgány, fonační ústrojí a orgány artikulační. Podstatnou součástí, která nemusí být na první pohled patrná, je správná stimulace již od raného dětství, která napomáhá k posílení výše uvedených orgánů a napomáhá tak ke správnému vývoji řeči. Je to: sání, polykání a dýchání. (Slowík, 2016)

3.2.1 KLASIFIKACE NARUŠENÉ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTI U DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM A MLADŠÍM ŠKOLNÍM VĚKU

Klasifikace NKS zahrnuje celou řadu poruch. V této kapitole se zaměříme na poruchy komunikačních schopností, které můžeme zaznamenat především u dětí v předškolním a v mladším školním věku.

Do tzv. centrálních vad a poruch řeči bezesporu patří **vývojová dysfázie (VD)**, která v sobě skrývá výrazné mezery ve schopnostech porozumění řeči, jejího celkového vnímání a neschopnost sestavit větu významově ani gramaticky správně. V neposlední řadě je zde výrazně narušena schopnost sluchového rozlišování, která stojí na začátku celé problematiky VD. (Slowík, 2016) Základními příčinami VD jsou dle Kutákové (2018) především prostředí, které zahrnuje nesprávný nebo nedostatečný mluvní vzor, např. když je dítěti předkládáno příliš rychlé tempo řeči, nejasná a nevýrazná mimika nebo matoucí melodie řečového projevu. Tento vliv můžeme také pozorovat při komplikované a nepřiměřené větě stavbě, kdy není brán ohled na věk dítěte. Dochází tak k tomu, že dítě řeči neporozumí, a tím je omezena i možnost nápodoby, která je ve vývoji řeči stěžejní. Dále Kutáková uvádí další příčiny, které jsou zaznamenány v oblastech receptorů, což může být např. neidentifikovaná porucha sluchu. V rámci nervových drah, zpracování informace a korových funkcí se setkáváme s nedostatkem ve sluchové a zrakové percepci, opožděné lateralizaci nebo dokonce nevyhraněnosti. Dále mohou nastat perinatální problémy, které se pojí s projevem ADHD nebo nedostatečného dozrávání CNS. Je zde také zahrnuta porucha intelektu, se kterou se pojí oligofrenie. I častá nemocnost nebo dědičnost mohou být možnými příčinami VD. S vývojem řeči se pojí i vývoj v motorice jemné i hrubé, které Kutáková řadí pod příčiny v oblasti odstředivých drah a efektorů. VD může být pozorována i pokud se dítě setkává s nepřiměřenými reakcemi svého okolí. Jsou to jednoznačně postoje rodiny vůči vývojovým potížím dítěte, dále způsoby korekce řeči, jako je přílišná direktivnost a přílišný tlak, nebo naopak usnadňování, které pak může vést ke ztrátě motivace komunikovat. (Kutáková, 2018)

Dále je třeba zmínit *tumultus sermonis* neboli **breptavost**, kterou je možné charakterizovat jako nesrozumitelnou řeč. Dochází ke zrychlení řeči především k nedostatečné artikulaci. Pojem breptavost můžeme shrnout jako poruchu tempa řeči, která je spojena s nepatrným organickým poškozením mozku, které je možné pozorovat při vyšetření zvaném elektroencefalografie (EEG) (Slowík, 2016) Neubauer a kol. (2018) popisuje breptavost jako „*patologicky zvýšené tempo řeči se sníženou srozumitelností mluveného projevu*“. (Neubauer a kol., 2018, s. 39)

Naproti tomu **koktavost** - *balbuties* můžeme popsat jako poruchu týkající se plynulosti řeči, která se projevuje v rozhovoru. Projevem jsou křeče svalů mluvních orgánů, které nazýváme tonické, klonické nebo smíšené tedy tonickoklonické, přičemž tonické jsou spínavé křeče svalstva a klonickými rozumíme škubavé křeče svalstva. Dále je možné pozorovat série záškubů nebo tiků. (Slowík, 2016) Neubauer a kol. (2018) ve své publikaci uvádějí, že často se tato porucha objevuje a následně i mizí u dětí v předškolním věku, nicméně začátek projevů můžeme pozorovat již v brzkém období mezi druhým a čtvrtým rokem. Uvedené příznaky dítě často nevnímá, ale stresové situace nebo úzkost tyto příznaky prohlubují. (Neubauer a kol., 2018)

Podle Slowíka (2016) patří mezi neurotické vady a poruchy také **mutismus**, a především **elektivní mutismus**, které chápeme jako oněmění, kdy v případě elektivního mutismu hovoříme o nemluvnosti spojené s konkrétní osobou v určitém prostředí nebo situaci. (Slowík, 2016) V publikaci Skálové, Kunové, Šarounové je uváděn pouze pojem elektivní mutismus, kdy termín mutismus dle autorek zahrnuje v rámci praxe všechny případy, v nichž je hlavním příznakem náhlá ztráta užívání mluvené řeči, tedy i elektivní mutismus. (Skálová, Kunová, Šarounová, 2021)

Mezi NKS dále řadíme také vady mluvidel, které způsobují **huhňavost** – *rhinolálii* a **palatolálii**. Huhňavostí rozumíme sníženou rezonanci řeči, především při hlasité řeči. Rozeznáváme tzv. zavřenou huhňavost, při které je poznamenána výslovnost hlásek M, N, které následně znějí jako B, D, a která je zapříčiněna překážkou v oblasti nosu a nosohltanu. Dalším druhem rhinolálie vznikající z důvodu narušení patrohltanového uzávěru je otevřená huhňavost, kdy je výslovnost hlásek slyšitelná s nosovým přízvukem. Palatolálii pak rozumíme poruchu artikulace, která má příčinu ve velofaryngeální insuficienci u rozštěpu patra. (Slowík, 2016) Pro palatolálii je typická neobvyklá

„mečivá“ barva hlasu. Díky včasné diagnostice a plastické chirurgii je velmi dobrá prognóza nápravy. (Neubauer a kol., 2018)

Do artikulačních poruch, které nás v souvislosti s tématem zajímají, patří také **dyslálie**, která je nejčastěji diagnostikovaným druhem NKS u dětí předškolního věku. Jedná se o patologickou formu výslovnosti určitých hlásek tzv. patlavost. Porucha paralálie pak označuje nahrazování určitých hlásek hláskami jinými, mogilalie se vyznačuje vynecháváním hlásek. Dyslálie se pak ještě typově označuje písmeny řecké abecedy, jako například rotarismus – patologická výslovnost R nebo sigmatismus – patologická výslovnost sykavek. (Slowík, 2016)

3.3 DIAGNOSTIKA NARUŠENÉ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTI

Pokud chceme přesně diagnostikovat NKS je třeba orientovat se v ontogenezi řeči. První náznaky obtíží v rámci vývoje řeči zaznamenává nejprve rodina, která si všímá určitých potíží. Dále je prováděna prvotní diagnostika pediatrem, který dále doporučuje dítě k odbornému vyšetření logopedovi nebo dalším odborníkům např. na foniatrii nebo na oddělení ORL a to především proto, že je třeba vyloučit případnou vadu sluchu. Sluch je totiž pro správný vývoj řeči prioritní. Logopedická diagnostika se pak zabývá prozkoumáním všech jazykových rovin u posuzovaného jedince. (Slowík, 2016)

Kutálková zmiňuje tzv. hranici fyziologické nemluvnosti, pro kterou je považována hranice třetího roku věku dítěte za zásadní. (In: Slowík, 2016) Pokud promítneme tyto informace do práce s metodou PlayWisely, ocitáme se v období, kdy je třeba více než jindy klást důraz na projevy dítěte v oblasti řečových schopností. I lektoři prostřednictvím lekcí PlayWisely mnohdy dokáží objevit určité nesrovnalosti a doporučit rodičům možnosti, které dokáží dítěti v rozvoji řečových schopností pomoci.

Jestliže totiž dítě ve věku 3 let nemluví nebo je jeho vyjadřování nepřiměřené věku, je třeba vyhledat pomoc odborníků. Dále to platí v případě, že dítě nezvládne vyslovovat některou z hlásek před nástupem školní docházky. (Slowík, 2016) Dle Neubauera (2018) je pro logopedickou diagnostiku zásadní podchytit poruchy komunikace u diagnostikovaného jedince. Cílem logopedické diagnostiky pak je zjištění poruchy nebo

poruch řečové komunikace a jejich rozsah u diagnostikovaného jedince a následné zpracování doporučení a konkrétního návrhu logopedické intervence a terapie. (Neubauer a kol., 2018)

3.4 LOGOPEDICKÁ TERAPIE

Terapie v logopedii je zaměřena především na stimulaci motorických řečových funkcí, na orofaciální motoriku, rozvoj, osvojení a obnovení individuálního jazykového systému a stimulací kognitivních funkcí spojených s řečí. Jak už bylo zmíněno výše, jde o víceoborové téma, a tak se zde setkávají složky rehabilitační, pedagogické, psychologické i poradenské. Logopedická terapie je tedy zaměřena na diagnostiku a následné řešení problému v oblasti řečových a komunikačních dovedností. Jsou využívány metodiky, pomůcky a v neposlední řadě i výpočetní technika, ať už v rámci diagnostiky nebo jako pomůcka při terapii. (Neubauer a kol., 2018)

V současnosti je logopedická terapie označována třemi stupni v závislosti na náročnosti terapie, ale především v závislosti na diagnóze. Jedná se vždy o terapii prováděnou klinickým logopedem. Dále můžeme terapii rozdělit podle počtu účastníků na individuální a skupinovou. Ideální případ terapie je kombinace obou. Role logopeda je v procesu terapie velmi zásadní. Příprava a realizace terapeutického plánu je náročným procesem, který je závislý na osobnosti klinického logopeda, jeho kreativitě a také na jeho flexibilitě, aby dokázal přizpůsobit terapii potřebám klienta a vybral vhodně terapeutické pomůcky a postupy. (Neubauer a kol., 2018)

V logopedické terapii hrají podstatnou roli i možnosti prostoru a pomůcky, které jsou součástí každého procesu terapie. Nároky na prostory jsou jednoznačné, ideální je bezbariérový přístup, odstínění od hluku, dostatek světla a celkově příjemné nerušivé prostředí, které zajistí ideální místo pro sluchovou i zrakovou percepci a soustředění. Dále se logopedická péče neobejde bez rozmanitých materiálů a pomůcek, které jsou při terapiích využívány. Pomůcky můžeme rozdělit takto: motivační pomůcky (podpora spolupráce), terapeutické pomůcky (technické pomůcky, obrazový, slovní materiál), stimulační pomůcky (stimulace specifických funkcí). (Neubauer a kol., 2018)

4 METODA PLAYWISELY

Metodu PlayWisely veřejnosti představila v USA v roce 2008 Američanka Patty Hannan, která na základě kooperace s výzkumníky z NASA a svých reprezentačních gymnastických zkušeností tuto metodu vyvinula. V českém prostředí se tato metoda objevila o rok později v roce 2009. Výukový systém PlayWisely je adaptabilní pro věk od 4 měsíců do 7 let, lépe řečeno ideální až do nástupu školní docházky. Práci v rámci PlayWisely s dětmi od 4 měsíců do 3 let zmapovala v roce 2015 ve své diplomové práci Kašparová, která v rámci své práce oslovila zakladatelku Patty Hannan, která v rozhovoru uvedla, že jejím cílem do budoucna je připravit podrobnější metodiku pro děti od 3 let výše. Od roku 2016 pak začala vznikat podrobnější metodika pro děti, které jsou v předškolní přípravě a stále dochází k rozšiřování stávajících metodických postupů. (Kašparová, 2015)

V době zpracování této bakalářské práce se s touto metodikou intenzivně pracuje a zároveň se ladí metodické změny, které se v rámci praxe ukazují jako potřebné. Lekce pro starší děti jsou obohaceny o aktivity podporující orientaci v následujících tématech: matematika, čas, fyzika, čtení, psaní a nedílnou součástí každé jedné lekce PlayWisely je systematická řízená podpora v rozvoji řeči.

„Přítomnost odchylek ve vývoji artikulace dětí zůstává velmi častým problémem a jejich výskyt v populaci předškolního a mladšího školního věku má stagnující či mírně zvyšující se tendenci. Jde tedy o problematiku, která je stále otevřená potřebnému rozvoji efektivních postupů v prevenci vzniku odchylek artikulace dětí, jejich včasného diagnostikování a vhodných postupů terapeutické pomoci.“ (Neubauer, 2011, s. 53)

Do metodiky jsou zařazena konkrétní témata, se kterými se děti během osmitýdenního kurzu setkají. Důraz je kladen na aktivity podporující psaní a čtení. Využívána je abeceda v různých fontech a vždy jsou předvedena velká i malá písmena, skládání slabik, slov, děti zkoumají tvary písmen i fonetickou stránku výslovnosti, přiřazují a porovnávají písmena i celá slova, přiřazují slova k obrázkům a naopak. Dětem jsou představeny souhlásky a samohlásky, rozšiřují si slovní zásobu, diskutují a vysvětlují si význam slov. Děti trénují čtení s porozuměním.

V rámci předmatematických dovedností se děti seznamují se složitějšími matematickými operacemi jako je sčítání a odčítání, porovnávají a odhadují množství, aktivně počítají, seznamují se s číselnou řadou do 100, využívají měřicí nástroje, jako je metr, sledují vzdálenosti a naměřené rozměry předmětů. Seznamují se s pojmy sudá, lichá nebo s řadovými číslovkami. Seznámení s fyzikou dětem pomůže okruh nazvaný měření síly. Děti v průběhu lekce zkoumají gravitaci prostřednictvím aktivit v rámci cvičení hrubé motoriky. V lekcích je využívána váha pro porovnávání hmotnosti předmětů, děti zkoumají, které věci plavou a které se potopí. Lektor má připraveny aktivity, kde se pracuje s magnety. Dále nechybí trénink orientace v čase a pojmy s tím související. Pracuje se s hodinami, odhadem času, kalendářem, ročními obdobími apod. Děti se dále setkávají s tématy řešícími kategorizaci a klasifikaci dle různých klíčů a logiky. Všemi tématy se pak prolíná trénink dovednosti řešení problému, kritického myšlení a kreativity. Pro všechny tyto aktivity je využíván speciální karetní systém PlayWisely v kombinaci s dalšími pomůckami a aktivitami. Lekce a aktivity v nich jsou sestavovány tak, aby se svižně střídaly a byla tak maximálně využita pozornost dětí. Všechny aktivity jsou představovány formou hry. Důraz je kladen na respektující přístup a humor. Lekce probíhají v počtu 1–2 děti s lektorem.

4.1 LEKCE PLAYWISELY PRO DĚTI OD 3–7 LET

Kurz je rozdělen vždy do 8 lekcí během 8 týdnů, což znamená jedna lekce 1x týdně. Lektor se přizpůsobuje potřebám dítěte, přizpůsobuje lekci dle jeho dovedností a konkrétní potřebě tréninku dovedností. Lekce PlayWisely, která je určena pro děti v předškolním věku, se skládá ze čtyř částí: karetní části, části s tréninkem hrubé a jemné motoriky a končí opět karetní částí. Lekce má časovou dotaci až 45 minut a střídání aktivit zajistí plné soustředění dětí na danou aktivitu. Lektor se časově přizpůsobuje pozornosti a schopnosti soustředit se u konkrétního dítěte. Zároveň dítě připravuje na časovou dotaci jedné vyučovací hodiny ve škole.

Lekce má pevně danou strukturu a je třeba ji dodržet. Ale v případě, že dítě potřebuje trénovat některou z dovedností intenzivněji, případně některá z aktivit potřebuje více času na trénování, lze složení lekce individuálně upravit.

Lekce pro děti do 3 let a nad 3 roky jsou totožné v tom, že se na lekci pracuje s kartami, je kladen důraz na pohybovou část i část pro trénink jemné motoriky, lekce jsou vždy vedeny lektorkou s ohledem na věk a dovednosti dítěte. Jedna lekce pro děti mladší 3 let trvá cca 30 minut, jsou využívány jednodušší aktivity, děti jsou na lekci s rodičem a rodič se aktivně zapojuje v rámci dopomoci a podpory dítěte. (Kašparová, 2015)

Lekce pro starší děti jsou koncipovány tak, aby dítě zvládlo být s lektorem bez rodiče a trénovalo tak určitou samostatnost. Řeší složitější úkoly, které jsou plněny formou hry. Kategorie od 3 do 7 let jsou v rámci lekcí označovány takto: Dítě 1 a Dítě 2 a je přidávána i kategorie Dítě 3.

Věkové rozmezí kategorie od 3 do 4 let je označováno jako **Dítě 1**. Lekce směřuje ke zdokonalování palety dovedností, které jsou stěžejní pro budoucí proces učení po nástupu do školy. Při lekcích jsou intenzivně trénovány komunikační schopnosti, sluchová a zraková percepce, paměť, schopnost rozlišovat a třídit dle rozmanitých klíčů, koncentrace. V pohybové části jsou dětem nabízeny takové aktivity, které trénují orientaci v prostoru, vnímání vlastního těla a v rámci jednotlivých týdnů pak i jednotlivé dovednosti z oblasti sportovních předpokladů jako je rovnováha, vertikální i horizontální rotace, přesuny v prostoru v rámci směrové orientace – dopředu, dozadu, nahoru, dolů a také sportovní aktivity jako je např. chytání, házení, kopání.

Kategorie **Dítě 2**, která je určena dětem od 4 do 5 let, dítě prohlubuje již získané dovednosti. Při aktivitách jsou užívány komplikovanější úkoly, pracuje se s logickým myšlením, dále je zde aktivně využívána práce s chybou. Pracuje se intenzivně s čísly, abecedou, tvary nebo barvami. V rámci podpory řečových schopností je důraz kladen na opakování slov a komunikaci celkově, děti trénují porozumění úkolu.

Připravovaná a postupně zapojovaná kategorie **Dítě 3** je zaměřena na věkovou kategorii od 5 do 7 let a pracuje s výše uvedenými aktivitami a využívá složitějších kombinací aktivit s kartami. Děti trénují intenzivně výslovnost, součástí lekcí PlayWisely bývá tzv. obličejová gymnastika, práce se zrcadlem v rámci výslovnosti, využívány jsou pomůcky pro posilování obličejových svalů. Děti intenzivně trénují špetkový úchop potřebný pro správné držení tužky, zároveň se učí hospodařit s časem, trénují důležitost

toho, že je nutné práci dokončit, trénují adaptaci na prostředí, kde je vyžadována řízená činnost a samostatnost. (PlayWisely, 2022)

4.1.1 KARETNÍ SYSTÉM PLAYWISELY

Souprava inovativních kognitivních karet představuje sekvenční systém, který je určen k zapojení řečových schopností, paměti, zrakového a sluchového vnímání a v neposlední řadě i schopnosti učení. Každá z karet zahrnuje načasované vizuální, sluchové a motorické vstupy, které napomáhají stimulaci a zapojení smyslových a kognitivních schopností. V karetním systému jsou karty rozděleny do několika sekcí, v nichž má každá sekce několik složek, které obsahují určitý počet karet, vždy minimálně v počtu 6 karet. Karetní sekce jsou rozděleny podle barev. (PlayWisely, 2022)

Sekce červených karet, na kterých jsou zobrazeny obrázky např. zvířat nebo věcí v různých velikostech na rozmanitém pozadí. Na jedné kartě je vždy jeden obrázek a v rámci složky karet, která obsahuje 9 karet, je obrázek vždy umístěn po ploše karty na jiném místě. Tyto karty jsou ideální pro rozvoj řeči, zrakového vnímání, orientace ve vymezeném prostoru, dále pak pro trénink přesnosti.

Sekce fialových karet je navržena tak, aby karty dítěti pomohly pochopit souvislosti v rámci skládání a rozkládání motivu, rozlišování barev, velikostí, rozdílů mezi jednotlivými motivy nebo orientaci na kartě. Prezentace a práce s touto sadou opět zahrnuje práci s řečí, s vizuomotorikou, sluchem nebo logikou. V rámci těchto sad je vždy motivem obrázek nebo tvar, který je obsažen v celé sadě, a pracuje se s ním právě v rámci skládání motivu, velikostí, barev, správné pozice vůči dítěti, pozorování rozdílů apod.

Sekce zelených karet využívá přirozené schopnosti mozku kategorizovat a klasifikovat informace. Je zde využíván atribut velikosti. Motivem je vždy obrázek zvířete ve velké velikosti a k tomu stejný motiv v malé velikosti. Karty jsou pak prezentovány tak, že je využíván hlasitý hlas při pojmenování velkého zvířete nebo zvuku, který velké zvíře vydává, a tichý hlas při pojmenování malého zvířete a dále nízko

posazený a vysoko posazený hlas pro podporu sluchového vnímání a paměti. Zároveň je zde prostor pro rozmanitou práci s kartami, vokalizaci a řečovou interakci s dítětem.

Sekce modrých karet je zaměřena na rozvoj jazykových schopností. Podporuje ranou jazykovou gramotnost, hru s řečí a základy čtení. Trénuje fonetické uvědomění a rozpoznávání tvarů písmen v rámci různých typů fontů vždy v kombinaci malého a velkého písmene. Tato dovednost je důležitá pro pozdější kvalitu schopnosti čtení. Lektor pracuje s výslovností jednotlivých hlásek a se skládáním slov. Do modrých sad patří i set karet, které řeší cvičení základní matematické gramotnosti. Je zde představen číselný symbol a k němu příslušný počet, což napomáhá asociaci symbolu a množství. Karty podporují subitizaci, což je schopnost vidět určitý počet objektů a vědět, kolik jich je bez počítání. Karty řeší i základy aritmetiky – tedy sčítání a odčítání. Pomáhají dětem chápat základní pravidla hry a jejich dodržování.

Sekce žlutých karet v sobě skrývá několik setů, které mají vždy jeden motiv – tvar, který je zobrazován vždy následovně: skládání tvaru, velikosti tvaru, počty tvaru, odstíny jedné barvy zobrazené v konkrétním tvaru, základní barvy konkrétního tvaru. Tvary, se kterými se pracuje, jsou: kruh, čtverec, trojúhelník, obdélník, kosočtverec, osmiúhelník, ovál a hvězda. Tvarů je 8 a každý týden je představen jeden nový tvar. Tato sekce je využívána společně s dalšími pomůckami, např. k přiřazování předmětů dle velikosti, barev, počtu a také skládání řad dle posloupnosti vždy zleva doprava. Karty jsou využívány i pro práci v rámci složitějších matic, kdy se zkoumá souvislost mezi vlastnostmi motivů a jejich možnosti kombinování na základě logických předpokladů.

4.1.2 TRÉNINK HRUBÉ MOTORIKY V RÁMCI METODY PLAYWISELY

Po karetní části následuje část, která trénuje hrubou motoriku. V rámci kurzu, který představuje 8 jednotlivých lekcí zaměřených na určité motorické dovednosti, se setkáváme s těmito konkrétními aktivitami: rovnováha, chytání a házení, kopání, rotace, přesuny vpřed a vzad, přesuny nahoru a dolů, do stran, trefování a údery, rozvoj síly. (PlayWisely, 2022)

Pro trénink jednotlivých dovedností využívá metoda nářadí a pomůcky určené pro rozvoj tělesné zdatnosti a zároveň jsou do pohybového tréninku zapojeny aktivity podporující čtenářské a matematické dovednosti, zkoumající fyzikální zákony a dávající dětem prostor pro řešení problému a práci s chybou.

Rovnováha je podporována na rozmanitých balančních drahách, kde se využívají například nášlapná kolečka, balanční desky, provazy, lavičky a dále pak cviky inspirované jógovými pozicemi. Využíváno je zrcadlo a různé napodobování pohybů a pozic (stoj na jedné noze apod).

Chytání a házení je trénováno s míči různé velikosti, hmotnosti a struktury. Děti trénují hod na cíl nebo si házejí s lektorem a také samy před zrcadlem. Děti trénují házení například na nerovném povrchu. V rámci házení jsou zapojeny i cviky na kutálení míčů apod.

Pro trénink **kopání** jsou opět využívány míče různé velikosti, barvy a struktury. Děti trénují kopání na cíl (do branky), využívány jsou kužely pro slalom s míčem nebo na kopání do míče, který je umístěn na kuželu. Děti mají k dispozici stanoviště se zavěšenými míči, do kterých kopou zepředu, ze stran i zezadu, pro tento cvik je také využíváno zrcadlo, ve kterém se děti vidí a mohou tak svůj pohyb nohou kontrolovat. Děti mají příležitost kopat v sedě i v leže.

Cviky na **rotace** jsou připraveny tak, aby děti rotovaly okolo své osy a také horizontálně. Válejí sudy na rovných podložkách a nakloněných rovinách. Děti mají připravenou dráhu z nášlapných koleček nebo bloků okolo válce, kde chodí dokola a na tlesknutí se otočí a jdou na druhou stranu. Dalším cvikem jsou kotouly na rovné i nakloněné podložce, které děti dělají zásadně s dopomocí lektora, který klade důraz na správné provedení cviku. Děti trénují slalom a využívány jsou i pohybové básničky, říkanky a písničky.

V rámci **přesunů vpřed a vzad** jsou připravovány „opičí dráhy“, kde děti mění směr pohybu vpřed a vzad. Nezbytnou součástí je klasická lavička. U cviků pro nácvik **přesunů nahoru a dolů**, jsou používány schody, nakloněné roviny nebo tunel.

Pro trénink **trefování a úderů** je připraven set několika pálek, tyček, raket, hokejek a golfových holí v různých délkách, tloušťkách i strukturách. Děti se jednak trefují těmito nástroji do různých míčů, které jsou umístěny na zemi, podložkách i v různých výškách a trénují zároveň údery. Dalšími pomůckami jsou například kruhy, které děti podle barev hází na kužely. Nechybí ani trefování se na místo v rámci stavění komínů z různě velkých kostek nebo umísťování míčků na kužely. Trénink je uzpůsoben tak, že dítě trénuje pravou i levou ruku, případně obě ruce zároveň.

Cviky pro trénink **síly** v sobě skrývají základní posilovací cviky, které se zaměřují především na posílení břišních svalů, které hrají zásadní roli ve správném držení těla. Děti si podávají na rovné podložce míč do rukou nohama, cvičí správný úchop na hrazdě s přitahováním pokrčených nohou k tělu, přenášejí různé těžké předměty přes různé překážky. Kutálejí velké válce a overbally do kopce a dolů z kopce, aniž by válec pustily. Oblíbený je i cvik „trakař“ nebo jednoduché kliky, které jsou cvičeny s dopomocí lektora.

4.1.3 ZAŘAZENÍ JEMNÉ MOTORIKY V RÁMCI LEKCE PLAYWISELY

Pomůcky pro trénink jemné motoriky jsou zařazovány především v části pohybové, kde děti plní úkoly současně s překováváním překážek. Například přenášejí části skládačky, kterou na konci dráhy složí, přiřazují barevné předměty apod. Dále jsou pomůcky pro jemnou motoriku využívány v kombinaci s karetním systémem PlayWisely nebo je jemné motorice věnována samostatná část lekce stejně jako v metodice pro mladší děti. Využívány jsou autorské PlayWisely pomůcky, Montessori pomůcky, pomůcky pro rozvoj grafomotoriky, puzzle, skládačky, tříslůžkové karty apod. Lektorka vybírá pomůcky dle toho, co konkrétní dítě potřebuje trénovat. Aktivně o tom komunikuje s rodiči a zapojuje atraktivní pomůcky. Dává dítěti také na výběr ze dvou a více možností, případně dítě může rozhodnout, s čím se začne. Na začátku práce s pomůckou lektor vysvětlí, jak se s pomůckou pracuje, případně to ukáže. Důležité je dítě vést k tomu, že je třeba práci dokončit, pokud dítě potřebuje pomoc, lektor mu pomůže, ideálně je dítě podporováno, aby si samo dokázalo o pomoc říci. V některých případech lektor pomůcky jen připraví před dítě a nechá ho, aby na to, jak se s pomůckou pracuje, přišlo samo.

Lektor aktivně vybízí dítě ke střídání rukou. Zároveň může pozorovat, kterou ruku dítě preferuje.

Do části s jemnou motorikou je u starších dětí možné zařadit i výtvarné aktivity, jako je stříhání, lepení, práce s modelínou, kreslení voskovými trojúhelníky nebo cihličkami, tiskání apod. Vzhledem k tomu, že při lekci není zajištěn správný sed u výškově přizpůsobeného nábytku, volí lektor jednodušší formu grafomotorických cvičení. Je využívána plocha zrcadla nebo podlahy, kam je umístěn velkoformátový papír a děti tak mohou trénovat v rámci kreslení na velké ploše svaly a klouby celé ruky. Tvoří velké kruhy, kreslí dle předlohy nebo v rámci procvičování paměti kreslí motivy dle slovního nebo obrazového zadání, které je představeno prostřednictvím karet PlayWisely.

Do této části jsou také zapojovány pomůcky, které nejsou zaměřeny prvoplánově na manipulaci s předmětem a trénink rukou, případně koordinaci oko-ruka, ale jsou to pomůcky, které rozvíjí další dovednosti, kterými jsou čtení, psaní, počítání nebo trénink abstraktního myšlení. Je využívána např. Kimova hra, pracuje se smyslovým vnímáním a pamětí, dále jsou zařazeny pomůcky, které trénují práci s emocemi. Děti mnohdy po dohodě s lektorkou dostanou úkol, např. přinést na příští lekci oblíbenou hračku nebo hru nebo zjistit nějaké informace apod. Procvičují tak paměť.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VYUŽITÍ METODY PLAYWISELY PRO ROZVOJ ŘEČI U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Téma práce bylo zvoleno záměrně a na základě autorčiny praxe. Motivací pro bakalářskou práci byl především zájem o problematiku spojenou s vývojem řeči a hledání nových možností v rámci podpory vývoje řeči a řečových schopností u dětí celkově.

Pro správný přechod z předškolního do školního vzdělávání považuje autorka za zásadní intenzivní přípravu a podporu rozvoje komunikačních schopností a celkově schopností, které jsou pro nástup do školy potřebné. Právě PlayWisely může být jednou z metodik, které by mohly pomoci.

5.1 Vymezení výzkumných cílů a otázek

Bakalářská práce je zacílena především na přínos individuálních lekcí PlayWisely v rámci podpory řeči. U vybrané skupiny dětí, které jsou v předškolním vzdělávání, a to ve věku od 3 do 7 let, a zaměřuje se na probíhající rozšiřování metodiky pro děti těsně před nástupem do školního procesu. Opírá se o již zveřejněné práce, které se tématem PlayWisely zabývaly v roce 2015 a 2021. Jedna z těchto prací zkoumá přínos metody PlayWisely v rámci stimulace komunikačních schopností u dětí od 4 měsíců do 3 let (Kašparová, 2015) a práce Vizinové mapuje zařazení metodiky PlayWisely do MŠ. (Vizinová, 2021)

Tato práce dále zkoumá, jaké další dovednosti u dětí v konkrétní pozorované skupině informantů metoda rozvíjí a jaké jsou možnosti jejího využití jako podpory řeči a předškolní přípravy také v domácím prostředí.

Dílčí cíle:

- Zjistit, zda má metoda PW vliv na rozvoj řeči u vybrané skupiny dětí od 3 do 7 let.
- Zjistit, jaké další dovednosti PW podporuje a ovlivňuje u vybrané skupiny dětí od 3 do 7 let před nástupem do základního vzdělávání.
- Zjistit, jakým způsobem je možné využít metodu PW i v domácím prostředí.

Z těchto dílčích cílů byly stanoveny tyto **výzkumné otázky**:

VO1: Jaký má metoda PW konkrétní vliv na rozvoj řeči a komunikačních schopností u vybrané skupiny dětí od 3 do 7 let?

VO2: Které další konkrétní dovednosti u vybrané skupiny dětí od 3 do 7 let metoda PW podporuje z pohledu potřeby zvládnutí konkrétních dovedností před nástupem do základního vzdělávání?

VO3: Jakým způsobem je možné metodu PlayWisely aplikovat i v domácím prostředí?

5.2 Použité výzkumné metody

V této práci byl použit kvalitativní výzkum. Zásadní položkou ve výčtu výzkumných metod při přípravě empirické části bakalářské práce bylo přímé, zúčastněné, polostrukturované, otevřené pozorování a dále polostrukturované rozhovory s účastníky výzkumu, kterými jsou rodiče dětí, vybraných jako výzkumný vzorek. Kvalitativní výzkum byl vybrán především z důvodu, že umožňuje široký sběr dat a není třeba ověřovat platnost hypotézy v rámci základního souboru. Zkoumání tak není postaveno na teorii, která byla již někým určena. (Švaříček, Šedová, 2007) „*Jde o to do hloubky a kontextuálně zakotveně prozkoumat určitý široce definovaný jev a přinést o něm maximální množství informací.*“ (Švaříček, Šedová, 2007, s. 24)

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Bakalářská práce využívá záměrně vybraný výzkumný vzorek. Jedná se o smíšenou skupinu 10 chlapců a dívek ve věku od cca 3 do 7 let, kteří navštěvují individuální lekce PlayWisely. Dále výzkumný vzorek doplnili rodiče těchto dětí. Vzorek byl vybrán na základě určitého strukturního klíče, který odpovídal potřebám výzkumu. Bylo třeba zahrnout děti v určitém věkovém rozmezí bez rozdílu pohlaví. Byl tedy vybrán kompletní vzorek, který zahrnuje všechny dostupné a spolupracující vzorky. Pokud by se měl upřesnit užitý vzorek v rámci specifikace postupu pro vzorkování, byl vybrán vhodný vzorek. Tedy takový, který odpovídá kritériu a předem bylo možné odhadnout, že se podaří navázat spolupráci. Výzkumný vzorek dětí byl označen jako *informanti*, kteří byli v rámci zachování anonymity dále označováni kódem D1–D10, přičemž kódem D1 byl označen nejmladší informant a D10 pak nejstarší. Výzkumný vzorek rodičů byl označen jako *respondenti* s kódem R1–R10, s tím, že číselné označení odpovídalo označení informantů z řad dětí.

5.4 Realizace výzkumného šetření

Zásadním a velmi podstatným momentem pro dobrý průběh výzkumného šetření byl tzv. vstup do terénu. Jinými slovy vstup do prostředí, ve kterém se výzkum odehrával. V případě kvalitativního výzkumu je míra spolupráce a důvěry vůči výzkumníkovi podstatná, velmi totiž ovlivňuje průběh a zároveň i výsledky šetření. Pozice nebo můžeme říci role výzkumníka pro tuto práci byla vymezena jako tzv. zasvěcený nebo domorodec. V těchto případech můžeme shledat jako velkou výhodu znalost prostředí a zainteresovaných informantů i respondentů. Zároveň ale hrozí, že takový výzkumník může postrádat určitý odstup a může vidět problematiku zkresleně až osobně. (Švaříček, Šedová, 2007)

Během pracovní praxe v Centru PlayWisely Praha byly postupně od ledna 2022 osločovány lektorky metody PlayWisely, aby pomohly vytipovat vzorek informantů odpovídající požadavkům výzkumu, tedy dívky a chlapce starší 3 let, kteří navštěvují individuální nebo skupinové lekce (maximálně 2 děti na lekci) PlayWisely.

Následně byly lektorky seznámeny s průběhem výzkumu a lektorky sami doporučily ideální termíny pro pozorování. Dalším krokem bylo oslovení doporučených rodičů navštěvujících lekce PlayWisely, jejichž děti odpovídaly potřebě výzkumného souboru. Bylo vybráno 14 dětí a se spoluprací při výzkumu souhlasilo 10 rodičů.

Jeden z rodičů odmítl z důvodu přerušení docházky na lekce kvůli stěhování mimo Prahu a komplikovaného dojíždění. Dva z rodičů nechtěli být do výzkumu zahrnuti a poslední z nich nereagoval na výzvu ke spolupráci. V rámci komunikace byla volena především osobní setkání a navázání bližšího vztahu. Správnost toho se potvrdila při oslovení rodičů, kdy 11 z nich bylo osloveno osobně a 3 z nich, kteří odmítli nebo neodpověděli na výzvu, byli osloveni emailem. Výhodou bezpochyby bylo, že autorka práce u některých dětí, které byly zařazeny do výzkumného vzorku, sama v minulosti působila jako lektorka. S rodiči i s dětmi se běžně setkávala, a tak následně nebyla přítomnost další osoby v rámci observací jednotlivých lekcí pro informanty rušivá.

Jednoznačnou výhodou byla také možnost v případě potřeby nahlížet do všech materiálů, jako jsou záznamy z lekcí, osobní záznamy dětí a dále také možnost prozkoumání všech využívaných pomůcek nebo přístup k fotodokumentaci. Jako nevýhodu pak autorka vnímá to, že výzkumný vzorek nebyl co do množství tak pestrý jako v kategorii dětí, které jsou věkově v rozmezí od 4 měsíců do 3 let, kde je výrazně větší výběr v počtu možných vzorků než v kategorii od 3 do 7 let. Je to způsobeno především tím, že starší děti během dopoledne, kdy je vypsáno v průběhu týdne nejvíce lekcí, navštěvují MŠ. Lekce PlayWisely jsou nabízeny i v odpoledních hodinách, kdy se jich mohou zúčastnit i starší děti navštěvující MŠ. Odpoledních lekcí není vypsáno tolik jako lekcí dopoledních.

Průběh šetření

S předstihem si autorka připravila pozorovací záznamové archy (viz příloha A), které byly využívány při návštěvách samostatných lekcí. Záznamový arch obsahoval několik položek, které bylo třeba pro zjištění odpovědí na výzkumné otázky pozorovat a zaznamenat. Položky byly vybírány na základě vývojových stádií jedince. Bylo nutné

určit, jakých vývojových mezníků je třeba si všimnout nejen v oblasti vývoje řeči u dětí od 3 do 7 let, ale bylo třeba dobře se orientovat ve všech oblastech vývoje s ohledem na věk dítěte. Záznamový arch tedy obsahoval položky z těchto oblastí: řeč, porozumění a pochopení úkolu, interakce s lektorem, jemná a hrubá motorika, předmatematické a předčtenářské představy, sluchové a zrakové percepce a orientace v prostoru.

Tyto záznamy byly hodnoceny na škále od 1 do 4, kdy 1 – nezvládá (přetrvávají vážnější obtíže), 2 – na zvládnutí musí vynaložit maximální snahu, 3 – problémy jsou patrné (občasné, nepravidelné), 4 – zvládnuto bez problémů. V průběhu pozorování a zápisu se mohlo stát, že nebylo možné jednoznačně zapsat výsledek dle škály. Záznamový arch byl tedy doplněn o možnost slovního hodnocení pro upřesnění některých bodů záznamu. Záznamový arch také obsahoval kategorii, která řešila pozorování artikulačních schopností jednotlivých hlásek. Pozorování mělo tříbodovou hodnotící škálu 1–3 body, kdy 1 bylo nezvládnutí výslovnosti, nulová snaha, nesprávné postavení mluvidel, 2 znamenalo obtížnou výslovnost, záměnu hlásky, snahu o vyslovení a 3 bylo hodnoceno jako správná výslovnost.

Každé z dětí bylo zúčastněně pozorováno v rámci nejméně tří lekcí s rozestupem několika týdnů. Autorka byla přítomna vždy v začátcích osmítýdenního kurzu a na jeho konci, případně v průběhu dalšího nebo dalších osmítýdenních kurzů. Průběh lekcí byl zapisován do záznamového archu a pozorování bylo zaměřeno především na aktivity spojené s podporou komunikačních schopností, ale nejen těch. Z teoretické části práce je známo, že vývoj řečových schopností souvisí i s rozvojem dalších funkcí a dovedností.

Pozorování se zápisem uvedených kritérií bylo doplněno polostrukturovaným rozhovorem (viz příloha B), který byl veden s rodiči pozorovaných dětí. Rozhovor obsahoval 12 otevřených otázek a byl realizován vždy po lekcích PW (konkrétně po posledních pozorovaných lekcích) a týkal se vývoje řečových schopností u dítěte ve spojení s metodou PlayWisely a dále dalších dovedností, ve kterých se dle rodičů děti zlepšily v rámci absolvování lekcí PW. Zároveň autorka s rodiči probrala možnosti práce s dětmi v domácím prostředí, přesněji řečeno přenesení metodiky PlayWisely do domácího prostředí.

Rodiče pak odpovídali na dané otázky osobně nebo v případě dvou rodičů byl rozhovor zaslán elektronicky. Elektronická forma byla co do využití času výhodnější, zároveň ale osobní komunikace odhalí mnohé nuance a je pro kvalitativní výzkum vhodnější. Osobně vedené rozhovory byly zaznamenávány prostřednictvím zápisu do elektronické podoby do počítače. Tato forma nabízela přehlednější práci s textem a vyhodnocení výsledků rozhovorů.

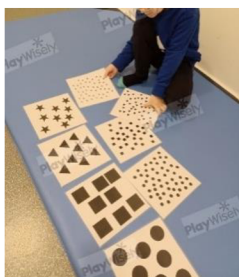
Sběr informací probíhal tedy především osobně a ve všech případech panovala oboustranná respektující spolupráce. Respondenti byli dopředu informováni, za jakým účelem jsou data sbírána, v rámci informovaného souhlasu (viz Příloha C) byli obeznámeni s ochranou osobních dat podle §101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů (UOOU, 2023). Respondenti zároveň v informovaném souhlasu souhlasili s pořízením záznamu v podobě ilustračních fotografií. V rámci všech požadavků byli respondenti ochotni spolupracovat bez výhrad. Také spolupráce s informanty probíhala v pořádku. V počátcích u 3 informantů, kteří autorku neznali, byl zvolen postup seznámení se před lekcemi. Autorka měla možnost několikrát přijít před nebo po lekci ještě před samotným zahájením šetření, informantovi se představit a navázat s ním kontakt.

U zbylých 7 informantů přišla autorka před lekcí, pozdravila se s nimi a informovala je, že s nimi bude na lekci přítomna. Informanti ve všech případech na přítomnost další osoby reagovali tak, že z počátku chvíli očekávali, že se bude autorka na jejich práci a aktivit nějak účastnit. Když zjistili, že je zde jen jako pozorovatel a do spolupráce s lektorem nijak nezasahuje, přestali její přítomnost zcela vnímat. Při dalších návštěvách již byla autorka součástí lekcí a informanti se chovali zcela přirozeně. Lektorky jednotlivých lekcí také při výzkumu ochotně spolupracovaly. Předem bylo domluveno, na kterých lekcích bude výzkum probíhat a vzhledem k tomu, že vztahy s lektorkami jsou na pracovní bázi a lektorky jsou zvyklé na pravidelné observace v rámci zpětné vazby a evaluace jejich práce, tak ani pro ně nebyla přítomnost autorky práce nijak rušivá.

Konkrétní pozorované aktivity

Sociální aspekty, které byly pozorovány v rámci observací na lekcích, byly především dovednosti z oblastí zvládnutí základních komunikačních dovedností v rámci pozdravu a poděkování. Sledováno bylo, zda jsou informanti schopni dodržovat základní pravidla nastavená v rámci lekce, jako jsou dokončení úkolu, poslušnost, následování pokynů, posečkání až na informanta přijde řada apod. Sledovány byly situace, ve kterých je nebo není informant schopen odsunout své přání na později. Například v situaci, kdy chtěl informant dělat jinou činnost, lektor trval na dodělaní předešlé aktivity a potom se společně s dítětem domluvili na tom, co bude následovat dále. Prostřednictvím záznamového archu bylo také sledováno, zda je informant schopen výběru minimálně ze dvou nabízených možností. Dalším aspektem bylo sledování sebevědomí a sebevědomého vystupování nebo vyjádření vlastního názoru, a to především v situacích, kdy lektor dával informantovi prostor rozhodnout, jak řešit vzniklou situaci. S tím souviselo i pozorování, zda byl informant schopen vyjádřit svou potřebu, přání nebo jaká byla jeho reakce při práci s chybou (viz Obrázek 1). Autorka také zaznamenávala, zda informant přiměřeně reagoval na neúspěch a byl schopen se přizpůsobit situaci, která může být i nepříjemná nebo vyžaduje soustředění 10–15 minut (viz Obrázek 2).

Obrázek 1: Práce s chybou

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 2: Nesoustředěné dítě

Zdroj: Archiv autorky, 2022

V rámci **časoprostorové orientace** bylo pozorování zaměřeno na dovednosti, ve kterých informant v rámci práce s kartami PlayWisely trénoval orientaci na ploše karty (viz Obrázek 3). Dále na práci s předměty nebo motivy, které vykazovaly určité vlastnosti, jako jsou velikost, délka nebo umístění v řadě (viz Obrázek 4).

Obrázek 3: Orientace na ploše

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 4: Umístění v řadě dle velikosti

Zdroj: Archiv autorky, 2022

V této části bylo také pozorováno, zda je informant schopen třídít karty, předměty a pomůcky dle stejného klíče (viz Obrázek 5), a také, zda je schopen se orientovat v čase. Zda zná pojmy jako dnes, zítra, jestli se orientuje v ročních obdobích nebo zná časové posloupnosti při vývoji rostliny nebo v rámci lidského života (viz Obrázek 6).

Obrázek 5: Řazení dle stejného klíče

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 6: Posloupnost, věk člověka

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Dalšími pozorovanými kategoriemi byly **zrak a předčtenářské představy**, kdy opět za pomoci karet PlayWisely a vybraných pomůcek informanti trénovali schopnost zrakové diferenciaci. Pokud situace dovoľovala, dalo se orientačně odhadnout, které oko informant preferuje například při použití krasohledu. V lekcích byly užity pomůcky, které informantům kladly za úkol rozeznat rozdíly v obrázcích (viz Obrázek 7) nebo napsaném slově. Bylo možné pozorovat, zda je informant schopen složit obrázek nebo motiv z několika částí (viz Obrázek 8), případně složit slovo z písmen (viz Obrázek 9). Aktivity byly připraveny tak, aby bylo možné zjistit, zda informant rozezná podstatné znaky

obrázku, motivu nebo předmětu, nejčastěji se pracovalo s tvary a barvami (viz Obrázek 10).

Obrázek 7: Rozdíl v obrázcích

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 8: Složení motivu z několika částí

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 9: Složení slova dle předlohy

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 10: Práce s tvary a barvami

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Pro hodnocení **řeči** bylo důležité pozorování stavu mluvidel při obličejové gymnastice, kterou lektorky s dětmi v průběhu lekcí běžně dělají, tedy dovednost vypláznutí jazyka, pohyb vyplazeným jazykem, otevírání úst, opakování zvuků tvořených za pomoci mluvidel, dechu a obličejových svalů apod. Tréninkový čas při lekci nabízel poměrně širokou škálu příležitostí pozorovat u informanta rozvinutí lexikálně-sémantické roviny řeči, ve které je podstatné porozumění a chápání například v rámci zadávání úkolů lektorkou nebo rozhovoru s ní. Během lekce bylo poměrně snadné pozorovat, zda informant hovoří ve větách, případně je schopen vyprávět příběh nebo zážitek a následně také, jak je schopen užívat řeč v rovině morfologicko-syntaktické. Pragmatickou rovinu řeči, která také zahrnuje využití řeči v rámci sdělování pocitů nebo v sociální interakci, bylo možné sledovat během všech částí lekce. Dále se dala orientačně odhadnout i slovní zásoba v rámci celkové práce s řečí na základě pojmenovávání viditelných i abstraktních

předmětů a situací. Nedalo se zcela přesně zhodnotit jaká je slovní zásoba informantů, ale dalo se určit i na základě rozhovoru s respondenty po lekci, zda považují slovní zásobu úměrnou věku a zda se rozšiřuje.

Lektorka s informanty také pracovala na sluchové a zrakové diferenciaci při rozpoznání první a poslední hlásky ve slově (viz Obrázek 11) nebo rozpoznání rozdílu v podobně znějícím nebo napsaném slově (viz Obrázek 12).

Obrázek 11: Slovo, začáteční písmeno

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 12: Třísložkové karty

Zdroj: Archiv autorky, 2022

V průběhu lekcí bylo s informanty trénováno vytleskávání slabik ve slovech, se kterým se pracovalo, nebo byly informanti vedeni k rytmizaci za pomoci tleskání nebo využití hudebních nástrojů u říkadel a písniček. Velmi často a intenzivně se i v rámci řečových schopností pracovalo s tvary a barvami.

V oblasti **jemné motoriky a grafomotoriky** bylo možno velmi orientačně odhadnout preferovanou orientaci ruky (viz Obrázek 13). Při práci s rozmanitými pomůckami bylo pozorováno, jak informanti zvládají špetkový úchop (viz Obrázek 14) nebo držení tužky.

Obrázek 13: Preference ruky

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 14: Trénink špetkového úchopu

Zdroj: Archiv autorky, 2022

V rámci grafomotoriky nebyly ani na jedné lekci připraveny ideální podmínky pro správný sed u stolu. Byla ale používána ukazovátka a také tyčky, které tužku simulují a pomáhají tak při tréninku správného úchopu (viz Obrázek 15). Pro pozorování koordinace rukou byly použity pomůcky, které trénovaly spolupráci rukou (viz Obrázek 16).

Obrázek 15: Pomůcka pro grafomotoriku

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 16: Koordinace rukou

Zdroj: Archiv autorky, 2022

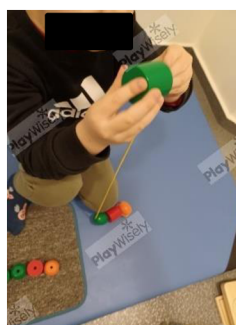
Také byla využita aktivita, kdy obě ruce dělají stejnou činnost zrcadlově (viz Obrázek 17). Dále zde byly pozorovány konkrétní dovednosti jako navlékání korálek (viz Obrázek 18) nebo práce s xylofonem (viz Obrázek 19), kdy lektor vyťukal tóny a informant následně zopakoval tóny, případně byly vyťukávány tóny dle barev. Zajímavé bylo pozorovat, jak informanti dokáží využít svůj hmat a bez využití zraku rozpoznat skryté předměty (viz Obrázek 20). Dále bylo v rámci Kimovy hry nebo v návaznosti na minulé lekce hodnoceno, jak informanti využívají svou paměť.

Obrázek 17: Koordinace obou rukou

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 18: Navlékání

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 19: Práce s xylofonem

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 20: Trénink hmatu

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Lekce PlayWisely nabídly pozorování v oblasti **hrubé motoriky**, kde při pohybové části bylo možno sledovat několik konkrétních dovedností: chytání, házení (viz Obrázek 21), kopání (viz Obrázek 22), rovnováhu (viz Obrázek 23), rotace, stoj na jedné noze (viz Obrázek 24), skok snožmo, chůze do schodů a ze schodů (viz Obrázek 25), dále pak celková koordinaci pohybů a orientaci v prostoru (viz Obrázek 26).

Obrázek 21: Chytání, házení

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 22: Kopání

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 23: Rovnováha

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 24: Stoj na jedné noze

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 25: Chůze po schodech

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 26: Orientace v prostoru

Zdroj: Archiv autorky, 2022

Důležitou součástí pak byla oblast **matematických představ** a práce s čísly a počty, a to ve třech stupních: do 6 (viz Obrázek 27), do 10 (viz Obrázek 28), do 100 (viz Obrázek 29).

Obrázek 27: Práce s čísly do 6

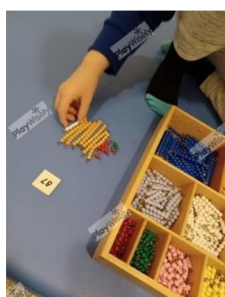
Zdroj: Archiv autorky, 2022

Obrázek 28: Práce s čísly do 10

Zdroj: Archiv autorky, 2022

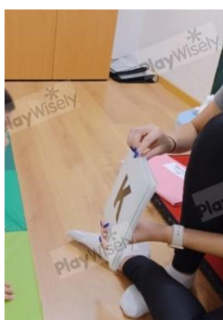
Obrázek 29: Práce s čísly do 100

Zdroj: Archiv autorky, 2022

V části **foneticko – fonologické** byla sledována výslovnost jednotlivých hlásek v závislosti na vývojovém stupni dítěte. Trénink a zároveň zkoušky probíhaly v rámci každé lekce při práci s abecedou (viz Obrázek 30), kdy informant opakuje výslovnost jednotlivých hlásek a případně slabik. Během lekcí byla hodnocena výslovnost ve slovech a na základě ukázek písmen z abecedy i dovednost, kdy informant vymýšlí slovo na začáteční písmeno, případně opakuje dle lektorky.

Obrázek 30: Práce s abecedou

Zdroj: Archiv autorky, 2022

5.5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH ÚDAJŮ

Záznamové archy byly vyplňovány během pozorování ručně a údaje následně přepsány do elektronické podoby (viz Příloha D). Vyhodnocení probíhalo formou součtu získaných bodů u jednotlivých pozorovaných dovedností v jednotlivých lekcích. Sledované kategorie byly následující: sociální aspekty, řeč, časoprostorová orientace, jemná motorika, předčtenářské představy, hrubá motorika, matematické představy a artikulace jednotlivých hlásek.

V kategorii **sociálních aspektů** označené jako K1 bylo hodnoceno 12 dovedností, kde bylo možné získat v rámci jednoho pozorování 12–48 bodů. **Řeč** označená jako Kategorie 2 (K2) byla zásadní pozorovanou kategorií, která obsahovala 11 pozorovaných aspektů a bylo v ní možno při jednom pozorování získat 11–44 bodů. Další položkou v kategorii K2 byl stav mluvidel, který byl hodnocen slovně nebo poznámkou nikoliv bodovým hodnocením. Kategorie (K3) **časoprostorová orientace** obsahovala pozorování

9 kompetencí, u kterých byla celková bodová škála v průběhu jednoho pozorování 9–36 bodů. Ve 4. Kategorii (K4) byla řešena **jemná motorika**, kde bylo pozorováno 7 dovedností a následné hodnocení bylo v rámci jednoho pozorování v rozmezí 7–28 bodů. V této kategorii bylo také možné sledovat preferenci ruky. Kategorie 5 (K5) obsahovala 7 dovedností z oblasti **předčtenářských představ**, které byly jednotlivě hodnoceny 1–4 body, takže bylo možno získat v rámci jednoho pozorování 7–28 bodů. Takto kategorie také umožňovala kontrolně určit preferenci oka. Do 6. kategorie (K6) byla zahrnuta **hrubá motorika**, ve které bylo pozorováno 13 kompetencí. Bodové hodnocení této kategorie opět v rámci jedné lekce bylo 13–52 bodů. Kategorii č. 7 (K7) byly **matematické představy**, tato kategorie obsahovala 6 pozorovaných dovedností s možným bodováním 6–24 bodů. Poslední kategorií byla Kategorie č. 8 (K8) **artikulace jednotlivých hlásek**, tedy foneticko – fonologická stránka řeči. Kategorie obsahovala pozorování výslovnosti jednotlivých hlásek a slabik (celkem 36 položek) s možným hodnocením 1–3 body. Informant v jedné pozorované lekci mohl tedy obdržet 36–108 bodů.

Kategorie byly pozorovány celkem 3x u každého z informantů s několika týdenními rozestupy. Porovnání výsledků ukázalo, zda je možné v jednotlivých pozorovaných kategoriích u této konkrétní skupiny informantů vidět progres či nikoliv, případně jak markantní tento progres je. Shrnutí a součty výsledků jednotlivých pozorování jsou uvedeny v následující tabulce (viz Tabulka 1).

Tabulka 1: Shrnutí výsledků pozorování

	D1			D2			D3			D4			D5			D6			D7			D8			D9			D10		
K1	38	38	41	22	25	33	28	29	31	31	34	43	25	26	29	28	33	39	29	33	36	41	42	46	45	47	47	46	48	48
K2	27	28	31	13	14	17	18	20	22	19	23	28	24	26	28	30	34	38	28	30	32	32	34	35	39	42	44	38	43	44
K3	25	27	30	19	26	29	23	24	26	26	28	33	27	28	28	30	31	36	27	29	31	31	34	34	32	32	35	31	31	34
K4	16	18	18	13	14	17	16	20	21	16	21	25	15	17	22	18	21	24	17	19	22	20	20	22	25	26	27	26	28	28
K5	19	21	24	16	18	22	20	20	21	21	24	24	22	24	25	24	24	26	22	23	26	23	25	27	24	26	26	26	26	27
K6	39	42	48	38	41	45	40	41	43	39	41	45	38	38	39	47	51	52	42	43	45	44	46	49	49	51	52	50	50	52
K7	13	14	15	14	14	15	15	16	16	13	16	17	16	17	17	17	18	20	15	16	18	18	20	22	22	24	24	21	23	23
K8	82	84	87	77	78	86	76	76	78	75	77	82	74	78	80	97	98	99	89	91	91	93	93	95	92	93	95	95	95	100

Zdroj: autorka práce, 2023 (vlastní šetření)

Tabulka obsahuje v levém prvním sloupci označení jednotlivých pozorovaných kategorií. Kategorie jsou označeny K1–K8. Červeně jsou označeny kategorie, které se týkají především řeči, komunikačních schopností a výslovnosti. Konkrétně to jsou kategorie K2 a K8. Horní řádek obsahuje označení informantů D1–D10. Informanti jsou řazeni dle věku vzestupně, kdy na začátku tabulky pod označením D1 je zakódován nejmladší informant ve věku 3 roky a 5 měsíců a pod označením D10 se nachází nejstarší informant starý 6,5 roku. Každému informantovi náleží 3 sloupce, které představují jednotlivé dny pozorování a jednotlivá čísla ve sloupcích znázorňují součet bodů v jednotlivých kategoriích v jedné lekci. Celkem autorka navštívila 3 lekce u každého informanta.

Níže je uvedena tabulka ukazující konkrétní bodový skok u jednotlivých informantů v jednotlivých kategoriích (viz Tabulka 2). Konkrétně se jedná o rozdíl počtu bodů mezi první a poslední (třetí) pozorovanou lekcí.

Tabulka 2: Bodový skok mezi 1. a 3. pozorovanou lekcí

	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10
K1	3	11	3	12	4	11	7	5	2	2
K2	4	4	4	9	4	8	4	3	5	6
K3	5	10	3	7	1	6	4	3	3	3
K4	2	4	5	9	7	6	5	2	2	2
K5	5	6	1	3	3	2	4	4	2	1
K6	9	7	3	6	1	5	3	5	3	2
K7	2	1	1	4	1	3	3	4	2	2
K8	5	9	2	7	6	2	2	2	3	5

Zdroj: autorka práce, 2023 (vlastní šetření)

Dalším výzkumným nástrojem byl rozhovor s respondenty vybraných informantů, kteří byli označeni v rámci zachování anonymity kódem R1–R10. Při analýze odpovědí z rozhovorů s respondenty bylo využito tzv. otevřené kódování, kdy se pracovalo s textem z rozhovorů. Jednotlivé kódy byly označovány barevně.

Byly vybrány názvy těchto kódů, které vycházely z hledání odpovědí na výzkumné otázky: **Rozvoj řeči a komunikačních schopností – červený kód**, v rámci této kategorie byly kódovány informace z oblasti slovní zásoby, artikulace a rozvoje 4 rovin řeči. **Rozvoj další dovedností – modrý kód**, kde byly označovány odpovědi z oblasti např. jemné a hrubé motoriky, schopnosti soustředit se, spolupracovat apod. **Uplatnění metody PW v domácím prostředí** bylo označeno **zeleným kódem**. Zde byly vyhledávány odpovědi na otázky, které obsahovaly informace o využití metody PlayWisely v domácím prostředí a s tím spojená intenzivnější podpora dovedností pozorované skupiny informantů. Při zpracování vyplynula z odpovědí ještě jedna kategorie, která byla označena **žlutou barvou** a jednalo se o **očekávání respondentů**. Zde byly kódovány odpovědi, s informacemi o tom, s jakými představami a očekáváními respondenti své děti do kurzu PW přihlásili.

V příloze je k nahlédnutí jeden z uskutečněných a zakódovaných rozhovorů (viz. Příloha E). Pro sumarizaci výsledků jednotlivých rozhovorů byla vytvořena tabulka, která obsahuje již kódované odpovědi jednotlivých respondentů (viz. Tabulka 3).

Tabulka 3: Kódované rozhovory

KATEGORIE				
Očekávání	Rozvoj řeči a komunikačních schopností	Rozvoj dalších dovedností	Využití PW v domácím prostředí	
R1	SAMOSTATNOST	LÉPE KOMUNIKUJE	DOKONČENÍ ÚKOLU	
	SPOLUPRÁCE	ZVLÁDÁ SI ŘÍCI O POMOC	LÉPE SE SOUSTŘEDÍ	
	VŠESTRANNÝ ROZVOJ	POROZUMĚNÍ ÚKOLŮM	LOGICKÉ MYŠLENÍ	DOMÁCÍ KARTY
		ZVLÁDÁ VYPRÁVĚT	POČÍTÁNÍ	
	MLUVÍ VE VĚTÁCH A SOUVĚTÍCH	ZNÁ BARVY A TVARY		
	ABECEDA	ZKLIDNĚNÍ		
		SPOLUPRÁCE		
		UČENÍ		
R2	SOUSTŘEDĚNÍ	SLOVNÍ ZÁSoba	SPOLUPRÁCE S LEKTORKOU	
	Řeč	NAPODOBOVÁNÍ SLOV	SOUSTŘEDĚNÍ	
	SPOLUPRÁCE	MOTIVACE KE KOMUNIKACI	KOORDINACE TĚLA	TŘÍDĚNÍ VĚCÍ PODLE VELIKOSTÍ A BAREV
			PRÁCE S PÍSMENY, ČÍSLY	PŘÍRAZOVÁNÍ OBRÁZKŮ PEXESA
		TRÍDĚNÍ, POSLOUPNOSTI	OBLIČEJOVÁ GYMNASTIKA	
		ROZLIŠOVÁNÍ	RYTMIZACE - VYTLESKÁVÁNÍ SLOV, PÍSNÍČEK	
			DOMÁCÍ KARTY	
			APLIKACE SPARKABILITIES	
			DVD SPARKABILITIES	
			OPIČÍ DRÁHY	
R3	ROZVOJ JEMNÉ MOTORIKY	VÝSLOVNOST	SOUSTŘEDĚNÍ	
	KORDINACE TĚLA	ZNALOST PÍSMEN	NÁSLEDOVÁNÍ INSTRUKCÍ	
	MLUVENÍ	KOMUNIKACE CELKOVĚ	ROZVOJ HRUBÉ A JEMNÉ MOTORIKY	
	ROZVOJ MYŠLENÍ		ZNALOST ČÍSLY A POJMŮ	
	SOUSTŘEDĚNÍ		LOGICKÉ MYŠLENÍ	
		ZÁBAVNÁ FORMA UČENÍ	NÁSLEDNĚ DO MĚSÍČKŮ PROCVIČOVÁNÍ	
			INSPIRACE-VYUŽÍVANÉ POMŮCKY	
			ABECEDA	
			POČÍTÁNÍ	
			POSLOUPNOSTI	
			TVARY	
			INSPIRACE KDY, CO A JAK DÍTĚ UČIT	
R4	SAMOSTATNOST	KOMUNIKACE CELKOVĚ	SEBEVĚDOMÍ	
	POSÍLENÍ SEBEJISTOTY	SLOVNÍ ZÁSoba	OBLAST POHYBU	
		ABECEDA	VYUŽITÍ TOHO, CO SE NAUČILA	
		ZVLÁDNE NĚCO VYPRÁVĚT	ROVNOVÁHA	
			RADOST Z UČENÍ	
			POČÍTÁNÍ	
			SOUSTŘEDĚNÍ	
		SPOLUPRÁCE		
		PŘÍPRAVA NA ŠKOLU		
			POMŮCKY Z ESHOPU	
			DOMÁCÍ KARTY	
			ONLINE LEKCE	
			APLIKACE SPARKABILITIES	
R5	ROZVOJ MYŠLENÍ A POHYBU	LEPŠÍ VÝSLOVNOST	PRÁCE S BARVAMI A TVARY	
		SLOVNÍ ZÁSoba	POČÍTÁNÍ	
			SPOLUPRÁCE	
			SOUSTŘEDĚNÍ	
			ROZVOJ LOGICKÉHO MYŠLENÍ	
			SPOLUPRÁCE S JINOU AUTORITOU	
		SEBEVĚDOMÍ		
			PRÁCE S ČÍSLY A ABECEDOU	
			SPORTOVNÍ AKTIVITY	
			ONLINE LEKCE	
R6	SOUSTŘEDĚNÍ	KOMUNIKACE CELKOVĚ	SOUSTŘEDĚNÍ	
	DOKONČOVÁNÍ ÚKOLŮ	SEBEVĚDOMÍ V KOMUNIKACI	POČÍTÁNÍ	
		SLOVNÍ ZÁSoba	ABECEDA	
		VÝSLOVNOST	PODPORA ZÁJMU O ČÍSLA	
		GRAMATIKA	SPOLUPRÁCE	
			PRÁCE S EMOCEMI	
		MOTIVACE K UČENÍ		
		SEBEVĚDOMÍ		
			VÝZVY A ÚKOLY NA DOMA	
R7	VŠESTRANNÁ PODPORA	LEPŠÍ VÝSLOVNOST	SOUSTŘEDĚNÍ	
	TRÉNINK VÝSLOVNOSTI	POKROK VE VYJAŘOVACÍCH SCHOPNOSTECH	SEBEJISTOTA	
	ROZVOJ ŘEČI		RADOST Z UČENÍ	
		POHYB		
			KAŽDÁ ČÁST INSPIRUJE	
			POČÍTÁNÍ, ABECEDA, POMŮCKY, CVIČENÍ	
			HODNĚ SE TOHO DÁ VYUŽÍT I DOMA	
R8	ROZVOJ KOMUNIKACE, MLUVENÍ, VÝSLOVNOSTI	UMÍ LÉPE KOMUNIKOVAT	SOUSTŘEDĚNÍ	
	UČENÍ A PŘÍPRAVA NA ŠKOLU	ZVLÁDÁ LÉPE VÝSLOVNOST NĚKTERÝCH PÍSMEN	SPOLUPRÁCE	
			POČÍTÁNÍ	
			ABECEDA	
			SPORT	
			JEMNÁ MOTORIKA	
		LOGIKA		
			OPIČÍ DRÁHY	
			POMŮCKY	
			ONLINE LEKCE	
R9	PODPORA ZÁJMU O ČÍSLA	ZLEPŠENÍ VÝSLOVNOSTI	PŘÍPRAVA NA ŠKOLU	
	PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVA		LOGIKA	
	SOUSTŘEDĚNÍ		DODRŽOVÁNÍ PRAVIDEL	
	VŠESTRANNÁ PODPORA ROZVOJE		DOKONČOVÁNÍ ZAPOČATÝCH ÚKOLŮ	
	KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTI		PRÁCE S CHYBOU	
	SEBEVĚDOMÍ		SEBEVĚDOMÍ	
		PROJEVENÍ NÁZORU		
			TIPY NA HRY A AKTIVITY	
			ÚKOLY NA DOMA NA DALŠÍ LEKCI	
R10	PODPORA PŘEDŠKOLNÍ PŘÍPRAVY	LEPŠÍ GRAMATIKA - SKLOŇOVÁNÍ	MATEMATIKA	
	VÝSLOVNOST	LEPŠÍ VYJADŘOVÁNÍ	ČTENÍ	
	SOUSTŘEDĚNÍ	VÝSLOVNOST	PSANÍ	
	SPOLUPRÁCE		CHÁPÁNÍ SOUVISLOSTÍ	
			LOGICKÉ MYŠLENÍ	
			PRÁCE S EMOCEMI	

Zdroj: autorka práce, 2023 (vlastní šetření)

Odpovědi zaznamenané v tabulce č. 3 byly porovnány a zaznamenány do textu níže, přičemž opakující se odpovědi byly níže zapsány pouze jednou.

V oblasti **řečových kompetencí** byly zmiňovány následující položky:

Lepší komunikace celkově, porozumění úkolům, zvládnutí vyprávění, posun v mluvení ve větách a souvětích, schopnost vyjmenovat abecedu, rozšíření slovní zásoby, nápodoba slov a výslovnosti, znalost písmen, sebevědomí v komunikaci, lepší gramatické vyjadřování, celkový pokrok ve vyjadřování.

V kategorii nazvané, **rozvoj dalších dovedností**, respondenti uváděli následující odpovědi:

Spolupráce, soustředění, zklidnění, sebevědomí a sebejistota, práce s emocemi, chápání souvislostí, následování instrukcí, dodržování pravidel, dokončování úkolů, využívání toho, co se dítě naučí, posílení jemné a hrubě motoriky, logické myšlení, pozitivní přístup k učení, předškolní příprava, třídění, pochopení posloupnosti, rozlišování, předčtenářské a předmatematické představy.

V otázce **využití metody PW v domácím prostředí** respondenti označili jako užitečné následující pomůcky a postupy:

Domácí karty PW, aplikace Sparkabilities, DVD Sparkabilities, online lekce PW, třídění podle barev a velikostí, přiřazování obrázků, rytmižace slov – vytleskávání, obličejová gymnastika, opičí dráhy, aktivity s čísly a abecedou, domácí úkoly na další lekce, typy na hry a aktivity, inspirace v rámci používaných pomůcek a přístupu při lekcích PW, inspirace co, kdy a jak dítě správně učit.

V kategorii **očekávání** se ukázalo, že respondenti od lekcí PW očekávali u dětí především:

Samostatnost, soustředění, komunikační schopnosti, všestranný rozvoj, rozvoj hrubé a jemné motoriky, rozvoj myšlení, posílení sebejistoty a sebevědomí, přípravu na školu, podporu učení, posílení sebevědomí, schopnost spolupráce.

5.6 ZÁVĚRY ŠETŘENÍ A DOPORUČENÍ

Obecně z šetření vyplývá, že u všech dětí v této konkrétní pozorované skupině dochází po absolvování kurzu jednoznačně ke zlepšení řeči, komunikačních schopností a dalších pozorovaných dovedností. Dokazují to stoupající bodové hodnoty v jednotlivých kategoriích. Informanti byli hodnoceni zcela individuálně s ohledem na svůj věk a osobnost, proto nelze na výsledky v rámci celé zkoumané skupiny jako jednotky, ale je nutné výsledky posuzovat jednotlivě.

Jsou zde patrné i poměrně velké rozdíly ve výsledcích v jednotlivých kategoriích u jednotlivých informantů. Tyto rozdíly mohou být způsobeny mnoha faktory jako jsou: povaha dítěte, rodinná situace, zda informant navštěvuje MŠ nebo další volnočasové aktivity, další proměnnou mohou být skryté diagnózy nebo momentální rozpoložení dítěte. Také může záležet na tom, zda informant na lekce docházel již delší dobu a s jakými již nabytými dovednostmi do výzkumu přišel. Podstatné je také to, v jakém období vývoje se konkrétní informant právě nachází.

Z odpovědí všech zapojených respondentů vyplývá, že návštěvy lekcí PW mají pozitivní vliv na jejich děti v rámci pozorovaných oblastí. Podle všech respondentů (R1 – R10) byla jejich očekávání naplněna a shodují se na tom, že kromě uvedených kompetencí informanti udělali pokroky i v oblasti rozvoje řeči.

Pokud bychom měli výsledky šetření shrnout z pohledu odpovědí na výzkumné otázky, můžeme postupně na určené výzkumné otázky odpovědět následovně:

VO1: Jaký má metoda PW konkrétní vliv na rozvoj řeči a komunikačních schopností u vybrané skupiny dětí od 3 do 7 let?

U vybrané skupiny dětí byl zaznamenán pozitivní vliv metody PlayWisely na rozvoj jejich řeči a komunikačních schopností. Bylo pozorováno a zaznamenáno, že děti zahrnuté ve výzkumném vzorku procházejí pozitivním ovlivněním řeči a řečových schopností ve všech čtyřech řečových rovinách. Zlepšení bylo prokázáno na základě bodového hodnocení a bylo patrné, že bodové hodnocení se v čase zvyšuje. Byla pozorována pozitivní změna ve výslovnosti, využívání gramatiky, slovní zásobě,

ve vyjadřování a komunikaci celkově, dále bylo upevněno sebevědomí v komunikaci a byla posílena stránka porozumění řeči.

VO2: Které další konkrétní dovednosti u vybrané skupiny dětí od 3 do 7 let metoda PW podporuje z pohledu potřeby zvládnutí konkrétních dovedností před nástupem do základního vzdělávání?

Metoda PW prokázala na základě pozorování a rozhovoru pozitivní vliv na dovednosti, které jsou potřebné pro nástup do školy u vybrané skupiny pozorovaných dětí. Pokud bychom se na tuto otázku podívali z pohledu školní zralosti, která odchodem z MŠ hraje zásadní roli a dle které je následně v kooperaci s Pedagogicko-psychologickou poradnou doporučen případný odklad školní docházky, je patrné, že metoda PlayWisely trénuje potřebné dovednosti, které jsou pro vstup do základního vzdělávání zásadní. Z výzkumu vyplývá, že tyto dovednosti jsou podporovány v rámci kurzů PlayWisely a tato konkrétní skupina informantů prokazuje progres i v těchto oblastech, kterými jsou: předčtenářské a předmatematické představy, jemná a hrubá motorika, sebevědomí, práce s emocemi, sebekontrola, pozornost, abstraktní myšlení nebo logika.

VO3: Jakým způsobem je možné metodu PlayWisely aplikovat i v domácím prostředí?

Z odpovědí respondentů vyplývá, že metoda je poměrně snadno přenositelná do domácího prostředí a tím pádem může být zajištěna opravdu intenzivní podpora dítěte v oblastech vývoje řeči, hrubé i jemné motoriky a kognitivních funkcí. Z odpovědí je patrné, že velmi důležitá je role lektora, který následně plní roli poradce v podpoře vývoje dítěte a nabízí rodičům konkrétní možné aktivity, které jsou ideální přímo pro jejich dítě. Důležité jsou tedy i vzájemné sympatie mezi rodiči a lektorem, který musí být dostatečně vnímavý a empatický k potřebám dítěte i rodičů, musí mít určitý komunikační talent a orientovat se v problematice vývoje dítěte po všech stránkách. V takovém prostředí pak může vzniknout respektující vztah, ve kterém je zásadní důvěra k lektorovi, která je podstatná při předávání doporučení, jak s dítětem pracovat i doma. Rodiče dostávají doporučení jednak pro konkrétní aktivity, které se s dětmi doma dají provádět, tak tipy na hry, pomůcky nebo rady, jak má dítě plnit domácí úkoly. Rodiče také mnohdy uvádějí, že se z lekce dá dobře odpozorovat, co se případně dá využít doma. Takové společné

aktivitu zároveň prohlubují vztah rodičů s dítětem. Respondenti se shodovali v tom, že dostávají od lektorek dostatečnou zpětnou vazbu a mohou využít prvky metodiky PW i v domácím prostředí.

Velký potenciál a prostor pro uplatnění metody PlayWisely je zřejmý nejen v MŠ, ale například i v nultých ročnících tzv. přípravných třídách pro děti v předškolním věku. Vzhledem k tomu, že pozitivní zkušenost s touto metodou mají i děti se speciálními potřebami jako je autismus, ADHD, Downův syndrom, mentální retardace apod. (PlayWisely, 2023), je poměrně snadné si představit zařazení metody do speciálních tříd nebo stacionářů, případně do nemocnic. Pokud by nebylo možné aplikovat metodu PlayWisely jako celek, tedy jako lekci, tak jako bylo popsáno výše, dalo by se uvažovat o využití karetních sad a například pomůcek pro jemnou motoriku a aktivit, které nejsou náročné na prostor a respektují potřeby dítěte. Unikátnost autorka vidí právě v karetních sadách, které jsou originální a zajišťují učení zábavnou a hravou formou. Šetření také ukázalo, že by se metoda dala využít jako nástroj pro orientační diagnostiku školní zralosti.

Dalším tématem, které se při vypracovávání práce objevilo, byla myšlenka možnosti zapojit tuto metodu, především tedy karetní systém, do programů pro seniory. Především u těch, kteří trpí např. Alzheimerovou chorobou nebo dalšími kognitivními poruchami, které jsou typické pro seniorský věk. V rámci MŠ PlayWisely probíhá spolupráce s Alzheimer centrem v podobě společných aktivit dětí z MŠ a seniorů, a tak už nyní zcela přirozeně přináší seniorům MŠ PlayWisely některé aktivity související s PlayWisely.

S těmito tématy nebo možnostmi jednoznačně souvisí i doporučení k dalšímu výzkumu podobnému tomu, který byl prováděn v této práci, do něhož by byl zapojen rozsáhlejší vzorek dětí. Zajímavé by bylo i porovnání schopností dětí, které procházejí nebo prošly metodou PlayWisely s těmi, které tuto metodu nevyužily. Po celé ČR je v tuto chvíli – tedy v roce 2023 – celkem 11 center, která generují stovky a tisíce dětí, které programem prošly a procházejí. (PlayWisely, 2023)

Prostor pro výzkum je v oblasti zahrnující děti se speciálními potřebami nebo OMJ, které lekce PlayWisely hojně navštěvují napříč všemi centry. Vzhledem k tomu, že je PlayWisely nabízeno i v anglickém jazyce, existuje prostor pro výzkum i v rámci

osvojování cizích jazyků právě prostřednictvím PlayWisely. Tato práce pomohla zmapovat přínos aplikace metody PlayWisely u konkrétní skupiny dětí v určitém věku, stále zde ale zůstává velký prostor pro další zkoumání.

ZÁVĚR

Tato práce si kladla za cíl zjistit, jaký vliv má zařazení individuálních lekcí PlayWisely na rozvoj řečových schopností u vybrané skupiny dětí v předškolním věku. Na základě porovnání výsledků je patrné, že metoda PlayWisely pozitivní vliv na rozvoj řečových schopností u vybrané skupiny dětí určitě má. V průběhu absolvování lekcí dochází ke zlepšení komunikačních dovedností poměrně jednoznačně. Pozorování a následné porovnání výsledků ukázalo, že děti prochází určitým zlepšením v oblasti řečových dovedností. Pozorován byl pozitivní vliv na rozvoj konkrétních komunikačních dovedností, které jsou obsaženy ve všech rovinách řeči. Zároveň se rodiče pozorovaných dětí jednoznačně shodli na tom, že pozorují a potvrzují pozitivní vliv metody PlayWisely na jejich děti. Pokud se podíváme na další kompetence, které PlayWisely u této konkrétní skupiny dětí podporovalo v rámci potřeby zvládnutí určitých dovedností před nástupem do školy, vidíme, že i v této oblasti je znatelný jasný pozitivní vliv. Děti jsou sebevědomější, mají radost z učení a jsou samostatnější. Zároveň u nich byly sledovány pokroky i v oblastech předčtenářských a předmatematických dovedností, zvládnutí a dokončení úkolu, práce s chybou, logického myšlení, paměti, zrakové a sluchové percepce apod. Všechna tato témata jsou podstatná při nástupu do školy.

Je ale nutné vzít v úvahu přirozený vývoj dítěte, ke kterému na základě celkového vývoje s ohledem na věk dochází zcela přirozeně. Každé z dětí také do lekcí přichází s jinými předpoklady a jinak rozvinutými dovednostmi. Šetření ale potvrzuje, že metoda PlayWisely pozitivně stimuluje řečové schopnosti všech pozorovaných dětí a že děti projeví v této oblasti zlepšení, což potvrzují i jejich rodiče. Výsledky můžeme opřít o jednoznačnou důležitost stimulace a podpory řečových kompetencí v raném věku, která se odehrává v podnětném prostředí a při zapojení hry a humoru do učení.

Propojení metody PlayWisely a domácího prostředí bylo vyhodnoceno také velmi kladně. Je jasné, že prvky metody lze aplikovat i doma a intenzivně tak budovat přirozený vztah rodičů s dítětem a zároveň atraktivní formou dítě učít, podporovat jeho vývoj a připravovat ho na další životní etapu, kterou je nástup do školy.

Co se týká mapování samotné metody, respektive rozšiřování metodiky pro předškolní děti, je jasné, že je metodika propracovaná a obsahuje rozmanité aktivity, které jsou zásadní pro trénink dovedností podstatných pro nastartování osvojování kompetencí, které jsou potřebné pro učení. Metodika cíleně zapojuje aktivity zaměřené na trénink dovedností podstatných pro nástup do školy a zároveň podporuje děti ve zdravém vývoji.

V průběhu realizace práce došlo k napojení spolupráce s konkrétním logopedickým centrem, se kterým centrum PlayWisely nyní spolupracuje a vzájemně propojuje své služby pro děti s NKS a také s OMJ.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BYTEŠNÍKOVÁ, I., 2017. *Interdisciplinární přístup v rané logopedické intervenci*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8659-3.

BYTEŠNÍKOVÁ, I., 2014. *Koncepce rané logopedické intervence v České republice: teorie, výzkum, terapie*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-7561-0.

KERN, H., 2006. *Přehled psychologie*. Vyd. 3. Přeložil Magdalena VALÁŠKOVÁ. Praha: Portál. ISBN isbn80-7367-121-2.

KLENKOVÁ, J., 2006. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN isbn978-80-247-1110-2.

KUTÁLKOVÁ, D., 2018. *Opožděný vývoj řeči: dysfázie: metodika reedukace*. Druhé vydání. Praha: Septima. ISBN isbn978-80-7216-349-6.

LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ., 2006 *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN isbn978-80-247-1284-0.

LECHTA, V., 2005. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-961-5.

MACHOVÁ, J., 2016. *Biologie člověka pro učitele*. Druhé vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3357-2.

MATĚJČEK, Z., 2005. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.

NEUBAUER, K., 2018. *Kompendium klinické logopedie: diagnostika a terapie poruch komunikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1390-1.

NEUBAUER, K., 2011. *Artikulace a fonologické rozlišování hlásek: jak předcházet rozvoji odchylek výslovnosti u dětí*. Havlíčkův Brod: Tobiáš. ISBN 978-80-7311-118-2.

PLHÁKOVÁ, A., 2004. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-200-1086-6.

PROCHÁZKA, R. a M. OREL., 2021. *Vývojová neuropsychologie*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-3080-1.

SKALOVÁ, P., F., A. KUNOVÁ a J. ŠAROUNOVÁ., 2021. *Jak si porozumět, domluvit se a společně si hrát: neverbální dítě v mateřské škole*. V Praze: Pasparta. ISBN 978-80-88290-73-5.

SLOWÍK, J., 2016. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.

ŠAROUNOVÁ, J., 2014. *Metody alternativní a augmentativní komunikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0716-0.

ŠVAŘÍČEK, R. a K. ŠEĐOVÁ., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN isbn978-80-7367-313-0.

THOROVÁ, K., 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0714-6.

ZAHÁLKOVÁ, M., 2000. *Pediatric pro speciální pedagogy*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2327-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

GILLINGS, A. *Miminka – První slůvka* [online]. Copyright © 2020 [cit. 02.01.2023]. Dostupné z: <https://www.netflix.com/watch/80117843>

Seznam použitých internetových zdrojů

CSÚ. *Školy a školská zařízení 2021/22 Analytická část – 1. Předškolní vzdělávání* [online]. Copyright © 2023 [cit. 06.01.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/164606752/23004222a1.pdf/1368969f-9872-4661-9fc5-2a8478c9b050?version=1.5>

KAŠPAROVÁ, Iva. *Stimulace komunikačních schopností u dětí raného věku pomocí metody Play Wisely* [online]. Brno, 2015 [cit. 18.11.2022]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ztu3x/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Ilona BYTEŠNÍKOVÁ.

PLAYWISELY. *PlayWisely* [online]. Copyright © 2023 [cit. 15.12.2022]. Dostupné z: <https://www.playwisely.cz/>

SSP4. *SSP4* [online]. Copyright © 2023 [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: <https://www.ssp4.cz/>

UOOU. *Úřad pro ochranu osobních údajů: Titulní stránka* [online]. Copyright © 2013 [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.uouu.cz/zakladni-prirucka/ds-4744/archiv=1&p1=3109>

VIZINOVÁ, N. *Využití programu Play Wisely v mateřské škole* [online]. Brno, 2022 [cit. 18.11.2022]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/bne0h/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Sandra SZEWCZYKOVÁ.

SEZNAM ZKRATEK

AAK - Alternativní a augmentativní komunikace

CNS - Centrální nervová soustava

ČR - Česká republika

PW - PlayWisely

ČSÚ - Český statistický úřad

MŠ - Mateřská škola

NKS - Narušený komunikační systém

OMJ - Odlišný mateřský jazyk

ORL - Otorhinolaryngologie

ŠVP - Školní vzdělávací plán

USA - Spojené Státy Americké

VD - Vývojová dysfasie

ADHD - Attention deficit hyperactivity disorder

EEG - Elektroencefalografie

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Práce s chybou	44
Obrázek 2: Nesoustředěné dítě	44
Obrázek 3: Orientace na ploše	45
Obrázek 4: Umístění v řadě dle velikostí	45
Obrázek 5: Řazení dle stejného klíče	45
Obrázek 6: Posloupnost, věk člověka	45
Obrázek 7: Rozdíly v obrázcích	46
Obrázek 8: Složení motivů z několika částí	46
Obrázek 9: Složení slova dle předlohy	46
Obrázek 10: Práce s tvary a barvami	46
Obrázek 11: Slovo, začáteční písmeno	47
Obrázek 12: Třísložkové karty	47
Obrázek 13: Preference ruky	47
Obrázek 14: Trénink špetkového úchopu	47
Obrázek 15: Pomůcka pro grafomotoriku	48
Obrázek 16: Koordinace ruky	48
Obrázek 17: Koordinace obou rukou	48
Obrázek 18: Navlékání	48

Obrázek 19: Práce s xylofonem	49
Obrázek 20: Trénink hmatu	49
Obrázek 21: Chytání, házení	49
Obrázek 22: Kopání	49
Obrázek 23: Rovnováha	49
Obrázek 24: Stoj na jedné noze	49
Obrázek 25: Chůze po schodech	50
Obrázek 26: Orientace v prostoru	50
Obrázek 27: Práce s čísly do 6	50
Obrázek 28: Práce s čísly do 10	50
Obrázek 29: Práce s čísly do 100	50
Obrázek 30: Práce s abecedou	51

Seznam tabulek

Tabulka 1: Shrnutí výsledků pozorování	52
Tabulka 2: Bodový skok mezi 1. a 3. pozorovanou lekcí	53
Tabulka 3: Kódované rozhovory	55

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Záznamový arch.....	I
Příloha B - Otázky k rozhovoru	IV
Příloha C - Informovaný souhlas	V
Příloha D - Záznamový arch - vyplněný	VI
Příloha E - Příklad kódovaného rozhovoru	IX

Příloha A – Záznamový arch

Záznamový arch pro dítě 3 – 7 let navštěvující lekce PlayWisely
(vyplňováno pro účely vypracování bakalářské práce)

Označení informanta:

Pohlaví, věk:

Data jednotlivých záznamů:

Zaznamenala:

MŠ – ANO / NE

Odložená školní docházka – ANO / NE

Škála – hodnocení dítěte v uvedených kompetencích:

1 – nezvládá (převládají vážnější obtíže)

2 – na zvládnutí musí vyložit maximální snahu

3 – problémy se zvládnutím jsou patrné (občasné, nepravidelné)

4 – zvládnuto bez problémů

DATUM ZÁZNAMU						
SÁM / S RODIČEM (S-R)						
SOCIÁLNÍ ASPEKTY KATEGORIE 1				ŘEČ / KATEGORIE 2		
Společenská pravidla (pozdrav, díky, prosím..)				Stav mluvidel		
Respektování pravidel				Hovoří ve větách, příběh		
Odložení přání na později				Gramatika (skloňování apod.)		
Přizpůsobivost konkrétní činnosti				Porozumění (úkolů, vyprávění)		
Vstupuje sám, svůj názor, sebevědomí				Slovní zásoba (odhad)		
Řešení problému				Komunikace s lektorem		
Přiměřená reakce na neúspěch				Rozlišuje zvuky (slyší hlásku ve slově)		
Výběr z možností				Pozná 1. hlásku ve slově		
Pozornost soustředění 10 – 15 minut				Pozná poslední hlásku ve slově		
Dokončí činnost				Vytleskání slabik		
Vyjádření potřeby				Tvary – pojmenuje		
Práce s chybou				Barvy - pojmenuje		
SOUČET				SOUČET		
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE / KATEGORIE 3				JEMNÁ MOTORIKA / GRAFOMOTORIKA / KATEGORIE 4		
Rozezná Pravá / levá				P / L / nevyhraněno (orientačně)		
Rozezná Nahoře / dole / uprostřed				Špetkový úchop		

Rozezná velký / malý				Držení tužky			
Rozezná dlouhý / krátký				Koordinace obou rukou			
Rozezná první / poslední				Navlékání korálek			
Řazení dle posloupností (velikosti, čísla, znaky)				Zatloukání / xylofon dle předlohy - přesnost			
Třídění dle stejného klíče				Hmat (rozeznávání dle hmatu)			
Řadové číslovky 1.,2.,3.				Paměť (Kimova hra, z minulých lekcí, písnička, abed apod.)			
Orientace v čase (den, včera, roční období)				SOUČET			
SOUČET				HRUBÁ MOTORIKA / KATEGORIE 6			
PŘEDČTENÁŘSKÉ PŘEDSTAVY (zrak) / KATEGORIE 5				Koordinace pohybů			
OKO preference P/L (orientačně)				Orientace v prostoru			
Složí obrázek z několika ks				Rovnováha			
Rozpozná rozdíly na obrázcích				Házení (obě ruce, jednou rukou)			
Rozpozná rozdíl v napsaném slově				Chytání			
Rozpozná některá písmena				Rotace – kotoul			
Rozliší podstatné znaky předmětů (příd. jm.)				Rotace – válení sudů			
Tvar – rozezná, přiřadí				Kopání (bez opory)			
Barvu – rozezná, přiřadí				Stoj na jedné noze (bez opory)			
SOUČET				Skok snožmo			
MATEMATICKÉ PŘEDSTAVY KATEGORIE 7				Skok na jedné noze (bez opory)			
Čísla do 6 – pozná, vyjmenuje				Chůze do schodů (střídání, bez opory)			
Čísla do 10 – pozná, vyjmenuje				Chůze ze schodů (střídání bez opory)			
Čísla do 100 – pozná, vyjmenuje				SOUČET			
Čísla do 6 – přiřadí počet							
Čísla do 10 – přiřadí počet							
Čísla do 100 – přiřadí počet							
SOUČET							

FONETICKO-FONOLOGICKÁ STRÁNKA ŘEČI

Artiklace jednotlivých hlásek / KATEGORIE 8:

Hodnocení: 1– nevyšlovuje / 2- vyšlovuje – obtížně, zaměňuje, snaha / 3– vyšlovuje správně

A			V			DĚ			
E			F			TĚ			
I			H			NĚ			
O			CH			Č			
U			K			Š			
P			G			Ž			
B			AU			L			
M			OU			R			
T			BĚ			Ř			
N			PĚ			C			
J			VĚ			S			
D			MĚ			Z			
SOUČET									

DOPLŇJÍCÍ INFORMACE K PRŮBĚHU LEKCÍ: (uved' datum)

Příloha B – Otázky k rozhovoru

Označení Informanta:

- **Kde jste se o PW dozvěděl/a?**
- **Krátce charakterizujte své dítě.**
- **Dělá dítěti problém změna lektorky?**
- **Lépe spolupracuje, když je na lekci vaše dítě na samo nebo s Vámi?**
- **Co od PW očekáváte nebo jste očekávala, naplnila se Vaše očekávání?**
- **Dostáváte dostatek informací a zpětné vazby od lektora? (Doporučení, jak s dítětem pracovat doma, kontakt na odborníky, informace o průběhu lekce, na čem se pracuje apod.)**
- **Inspirují Vás lekce PW pro aktivity v domácím prostředí?**
- **Vidíte u svého dítěte pokrok v řečových dovednostech, pokud ano, v jakých?**
- **V jakých dalších oblastech vidíte pokrok u svého dítěte díky absolvování kurzu PW?**
- **V čem vidíte největší přínos pro Vaše dítě v rámci lekcí PW?**
- **Komu a proč byste doporučil/a metodu PW?**
- **Co Vám na lekcích chybí, kde vidíte prostor pro zlepšení, co Vám případně na lekci vadí?**

Příloha C – Informovaný souhlas

Vážený rodiči, prosím Vás o udělení souhlasu pro níže uvedené položky důležité pro vypracování výzkumného šetření v rámci bakalářské práce. Výstupy šetření budou použity pro vypracování bakalářské práce, která se týká metody PlayWisely a budou sbírány a zpracovány autorkou bakalářské práce Lucií Tůmovou. Informace jsou důvěrné a bude s nimi nakládáno jako s důvěrnými dle §101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. V bakalářské práci nebudou použita jména ani příjmení Vás, Vašich dětí, lékařů, lektorů apod. ani další osobní nebo citlivá data. Vy i Vaše dítě budete označováni kódem obsahujícím písmeno a číslo. Zakódovaný bude i následný rozhovor s Vámi.

Podpisem tohoto informovaného souhlasu uděluji JÁ, níže podepsaný rodič souhlas s následujícími:

- Umožnění pozorování mého dítěte autorkou bakalářské práce při lekcích PW po dobu nezbytně nutnou pro výzkumné šetření, minimálně 3 návštěvy lekcí.
- Pořizování záznamu výstupů autorkou bakalářské práce do záznamového archu, který bude následně elektronicky zpracován, následně vyhodnocen a využit k porovnání výsledků výzkumu, které budou použity v bakalářské práci.
- Pořizování fotodokumentace autorkou bakalářské práce v průběhu pozorování a následné využití v rámci bakalářské práce.
- Souhlas s rozhovorem v osobní, tištěné nebo elektronické podobě a následné zpracování údajů z tohoto rozhovoru.
- Souhlasím s uchováním údajů z výzkumného šetření.
- Jsem si vědom / a, že mohu z probíhajícího výzkumného šetření kdykoliv odstoupit ze zvláště závažného důvodu.
- Jsem autorkou výzkumného šetření seznámen/a s postupy, riziky a průběhem výzkumu a následného zpracování a zveřejnění bakalářské práce.
- Souhlasím s využitím a zveřejněním anonymních výstupů výzkumného šetření pro účely zpracování bakalářské práce.
- Souhlasy a svolení poskytuji dobrovolně na dobu neurčitou.

JÁ níže podepsaný/á,

Jméno, příjmení rodiče:

Datum podpisů:

.....

.....

Autorka bakalářské práce

Rodič

Příloha D – Záznamový arch – vyplněný

Záznamový arch pro dítě 3 – 7 let navštěvující lekce PlayWisely
(vyplňováno pro účely vypracování bakalářské práce)

Informant D4

Pohlaví, věk: Dívka / 3 roky a 9 měsíců

Data jednotlivých záznamů: 18.5.2022 / 8.6.2022 / 22.6.2022

Zaznamenala: Lucie Tůmová

MŠ – ANO / NE (pouze částečně – 2 dopoledne v týdnu)

Odložená školní docházka – ANO / NE

Škála – hodnocení dítěte v uvedených kompetencích:

1 – nezvládá (převládají vážnější obtíže)

2 – na zvládnutí musí vyložit maximální snahu

3 – problémy se zvládnutím jsou patrné (občasné, nepravidelné)

4 – zvládnuto bez problémů

DATUM ZÁZNAMU	18.5	8.6.	22.6				
SÁM / S RODIČEM (S-R)	R	R	S				
SOCIÁLNÍ ASPEKTY KATEGORIE 1				ŘEČ / KATEGORIE 2			
Společenská pravidla (pozdrav, díky, prosím..)	2	2	3	Stav mluvidel	OK	OK	OK
Respektování pravidel	3	3	4	Hovoří ve větách, příběh	2	2	3
Odložení přání na později	3	3	4	Gramatika (skloňování apod.)	1	2	2
Přizpůsobivost konkrétní činnosti	4	4	4	Porozumění (úkolů, vyprávění)	3	3	4
Vstupuje sám, svůj názor, sebevědomí	2	2	3	Slovní zásoba (odhad)	3	3	3
Řešení problému	2	2	3	Komunikace s lektorem	2	3	3
Přiměřená reakce na neúspěch	4	4	4	Rozlišuje zvuky (slyší hlásku ve slově)	1	1	2
Výběr z možností	3	3	4	Pozná 1. hlásku ve slově	1	1	2
Pozornost soustředění 10 – 15 minut	2	2	3	Pozná poslední hlásku ve slově	1	1	1
Dokončí činnost	2	3	4	Vytleskání slabik	2	2	2
Vyjádření potřeby	2	3	4	Tvary – pojmenuje	2	2	3
Práce s chybou	2	3	3	Barvy - pojmenuje	2	3	3
SOUČET	31	34	43	SOUČET	20	23	28
ČASOPROSTOROVÁ ORIENTACE / KATEGORIE 3				JEMNÁ MOTORIKA / GRAFOMOTORIKA / KATEGORIE 4			
Rozezná Pravá / levá	2	3	4	P / L / nevyhraněno (orientačně)	P	P	P
Rozezná Nahoře / dole / uprostřed	4	4	4	Špetkový úchop	2	2	3

Rozezná velký / malý	4	4	4	Držení tužky	2	2	3
Rozezná dlouhý / krátký	4	4	4	Koordinace obou rukou	2	3	3
Rozezná první / poslední	3	4	4	Navlékání korálků	2	3	4
Řazení dle posloupností (velikosti, čísla, znaky)	2	2	3	Zatloukání / xylofon dle předlohy - přesnost	3	4	4
Třídění dle stejného klíče	3	3	4	Hmat (rozeznávání dle hmatu)	3	3	4
Řadové číslovky 1.,2.,3.	2	2	3	Paměť (Kimova hra, z minulých lekcí, písnička, abcd apod.)	2	4	4
Orientace v čase (den, včera, roční období)	2	2	3	SOUČET	16	21	25
SOUČET	26	28	33	HRUBÁ MOTORIKA / KATEGORIE 6			
PŘEDČTENÁŘSKÉ PŘEDSTAVY (zrak) / KATEGORIE 5				Koordinace pohybů	2	3	3
OKO preference P/L (orientačně)	P	P	P	Orientace v prostoru	3	3	4
Složí obrázek z několika ks	3	4	4	Rovnováha	3	3	3
Rozpozná rozdíly na obrázcích	3	3	3	Házení (obě ruce, jednou rukou)	2	2	3
Rozpozná rozdíl v napsaném slově	2	3	3	Chytání	2	2	2
Rozpozná některá písmena	3	4	4	Rotace – kotoul	2	2	3
Rozliší podstatné znaky předmětů (příd. jm.)	2	2	2	Rotace – válení sudů	3	3	3
Tvar – rozezná, přiřadí	4	4	4	Kopání (bez opory)	3	4	4
Barvu – rozezná, přiřadí	4	4	4	Stoj na jedné noze (bez opory)	4	4	4
SOUČET	21	24	24	Skok snožmo	4	4	4
MATEMATICKÉ PŘEDSTAVY KATEGORIE 7				Skok na jedné noze (bez opory)	3	3	4
Čísla do 6 – pozná, vyjmenuje	3	4	4	Chůze do schodů (střídání, bez opory)	4	4	4
Čísla do 10 – pozná, vyjmenuje	2	3	4	Chůze ze schodů (střídání bez opory)	4	4	4
Čísla do 100 – pozná, vyjmenuje	1	1	1	SOUČET	39	41	45
Čísla do 6 – přiřadí počet	4	4	4				
Čísla do 10 – přiřadí počet	2	3	3				
Čísla do 100 – přiřadí počet	1	1	1				
SOUČET	13	16	17				

FONETICKO-FONOLOGICKÁ STÁNKA ŘEČI

Artikulace jednotlivých hlásek / KATEGORIE 8:

Hodnocení: 1– nevyslovuje / 2- vyslovuje – obtížně, zaměňuje, snaha / 3– vyslovuje správně

	18.5.	8.6.	22.6.								
A	3	3	3	V	2	2	2	DĚ	2	2	2
E	3	3	3	F	2	2	2	TĚ	2	2	2
I	3	3	3	H	3	3	3	NĚ	2	2	2
O	3	3	3	CH	3	3	3	Č	2	2	2
U	3	3	3	K	1	2	2	Š	2	2	2
P	3	3	3	G	1	2	2	Ž	2	2	2
B	3	3	3	AU	3	3	3	L	1	1	1
M	3	3	3	OU	3	3	3	R	1	1	1
T	3	3	3	BĚ	1	1	2	Ř	1	1	1
N	2	2	3	PĚ	1	1	2	C	1	1	1
J	3	3	3	VĚ	1	1	2	S	1	1	1
D	3	3	3	MĚ	1	1	2	Z	1	1	1
SOUČET									75	77	82

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE K PRŮBĚHU LEKCÍ: (uved' datum)

18.5. – dívka se na začátku trochu stydí, postupně ale během lekce zlepšení – kontakt s lektorkou, stále si ale hlídá matku, je to její první lekce, doporučení od kamarádky.

8.6. – matka informuje lektorku o plánování návštěvy logopeda, lektorka předává info o konkrétním pracovišti a doporučuje matce zkoušet doma před zrcadlem obličejovou gymnastiku.

22.6. – dívka je na lekci bez rodiče, vnímám větší sebevědomí, lektorka potvrzuje velký posun v této oblasti.

Příloha E – Příklad kódovaného rozhovoru

INFORMANT R4

- **Kde jste se o PW dozvěděl/a?**

Od kamarádky, která na lekce chodí již delší dobu.

- **Krátce charakterizujte své dítě.**

Stydlivá, občas roztěkaná, potřebuje mít svůj řád. Ráda si prohlíží knížky a hraje si s panenkami má ráda tvoření – maluje, modeluje. Je spíše tichá, obzvlášť ve větší skupině lidí.

- **Dělá dítěti problém změna lektorky?**

Problém jí to nedělá, jen se potřebuje nejdřív seznámit a rozkoukat.

- **Lépe spolupracuje, když je na lekci Vaše dítě samo nebo s Vámi?**

Bez mé přítomnosti je pohotovější, nespolehá na mě. Trvalo jí ale déle než byla na lekci sama.

- **Co od PW očekáváte nebo jste očekávala, naplnila se vaše očekávání?**

Očekávám větší **samostatnost a posílení sebejistoty**, po 2 měsících vidím v této oblasti veliké pokroky.

- **Dostáváte dostatek informací a zpětné vazby od lektora? (Doporučení, jak s dítětem pracovat doma, kontakt na odborníky, informace o průběhu lekce, na čem se pracuje apod.)**

Lektorka mě vždy informuje, co se na lekci bude dělat a jaký vidí posun. Lektorky jsou velmi ochotné a komunikativní. Přemýšlím o koupi některých **pomůcek z e-shopu**. Byly mi doporučeny **domácí karty**. Líbí se mi také nabídka **online lekcí**, které jsem využila v době nemoci a také aplikace **Sparkabilities**, kterou používám např. při návštěvě lékaře, máme ji staženou na tabletu. Dceru aktivity velmi baví. Řešila jsem logopedii, lektorka mi doporučila konkrétní pracoviště.

- **Inspirují Vás lekce PW pro aktivity v domácím prostředí?**

Jsem unesená z jejich nápadu na domácí aktivity, vždy přijdou s nějakou vychytávkou. Lektorka doporučuje i zajímavé webové stránky nebo FB skupiny, kde jsou zajímavé inspirace na aktivity.

- **Vidíte u svého dítěte pokrok v řečových dovednostech, pokud ano, v jakých?**

Naše dcera měla trochu problém se skloňováním, což mě lektorka ubezpečila, že je v pořádku, že to v rámci lekcí také trénují. Jinak dcera kromě některých písmen mluví poměrně dobře. Pomalu **zvládne něco vyprávět**, co dělala, povídáme si. Někdy se trochu zasekne, jak toho chce říci tolik, ale nic velkého. Určitě ale vidím **pokrok v komunikaci celkově, slovní zásobě, sebevědomí**. I v **oblasti pohybu a využití, co se naučila**. Ráda si hraje na PlayWisely i doma.

- **V jakých dalších oblastech vidím pokrok u svého dítěte díky absolvování kurzu PW?**

Zajímavá je část lekce zabývající se hrubou motorikou. Moje dcera má mnohem **lepší rovnováhu**. Nebojí se tolik jako před tím. Byla opatrnější. Je vidět, jak jí to těší. **Baví jí cvičení a do toho plnění úkolů. Vyžaduje to pak i doma**. Jak jsem říkala, jsem hodně vyčerpáná, a tak se snažím dceři věnovat třeba jen v autě a zpestit si cestu nějakou hrou. Dcera s oblibou **zpívá abecedu**, kterou se naučila na lekcích nebo **počítá**. Sama aktivně **využívá to, co se na lekcích naučila**.

- **V čem vidíte největší přínos pro mé dítě v rámci lekcí PW?**

Ve všech směrech ať už v řeči nebo v pohybových aktivitách. Sebevědomí, soustředění, spolupráce, počítání, abeceda atd. Lekce vnímám jako dobrou **podporu před nástupem do školy**.

- **Komu a proč byste doporučil/a metodu PW?**

Myslím, že je nejlepší začít co nejdřív, ale nikdy není pozdě, tak jako v našem případě. Jsem moc ráda, že jsme PW objevili a dcera bude dobře připravená na školu. Později budeme uvažovat o lekcích v angličtině.

- **Co Vám na lekcích chybí, kde vidíte prostor pro zlepšení, co Vám případně na lekci vadí?**

Mají to perfektně promyšlené a s termíny nám vždy vyšli vstříc, lekce nás obě baví! Děkujeme

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Tůmová

Obor: Speciální pedagogika

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Výukový program PlayWisely jako alternativní metoda pro podporu vývoje řeči pro děti od 4 měsíců do 7 let

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 54

Celkový počet stran příloh: 9

Počet titulů českých použitých zdrojů: 19

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kotvová, Ph.D.